БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 68 (8594) МАРТЫН 20 ЧЕТВЕРГ 1958 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

958 оной мартын 16-да болоһон һунгалтын н тухай СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссиин

МЭДЭЭСЭЛ

Р-эй табадахи зарлалай Верховно Соведэй ын һүүлшын дүнгүүд тухай мэдээсэл Союзай э болон Национальностьнуудай Соведтэ һун- унгуулиин бүхы окружной комиссинуудһаа лиин Центральна комиссида мартын 17, 18-най соо абтаа.

Р доторхи бүхы һунгагшадай ниитэ тоо 36 325 хүн гэжэ тодорхойлогдоо. СССР-эй Вер- Соведэй депутадуудые һунгалгада 133.796.091 гү, али һунгагшадай ниитэ тоогой 99,97 про- абаадаа.

зай Соведтэ һунгаха һунгуулиин бүхы окру- коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй— арадай бата нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө 652 хүн дуугаа үгөө. Энэнь һунгуулида хабаа- һунгагшадай ниитэ тоогой 99,57 процентнь бо- Союзай Соведэй депутадуудай кандидадуудта 580.641 хүн дуугаа үгөө. «СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалта тухай Дүримэй» 88-дахи статьягай үндэһөөр 798 бюллетень бодото бэшэ байһан дээрэ тоологдобо.

Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха һунгуулиин бүхы округуудта коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй—бүхы арадай бата нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө 133.431.524 хүн дуугаа үгөө. Энэнь һунгуулида хабаадаһан һунгагшадай ниитэ тоогой 99,73 процентнь болоно. Национальностьнуудай Соведэй депутадуудай кандидадуудта арсажа 363.736 хүн дуугаа үгөө. «СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалта тухай Дүримэй» 88-дахи статьягай үндэһөөр 831 бюллетень бодото бэшэ байһан дээрэ тоологдобо.

Тус тус союзна республикануудаар СССР-эй Верховно Соведтэ болоһон һунгалтануудай дүнгүүд иимэ тоо мэдээнүүдээр тодорхойлогдоно:

…юзна республикануудай нэрэ	Һунгагшадай тоо	Коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө дуугаа үгэһэниинь: Һунгуулида хабаадалсаһаниинь — Бодото тоогоороо	Һунгуулида хабаадалсаһаниинь — Һунгагшадай тоогой процент	Союзай Соведтэ — Бодото тоогоороо	Союзай Соведтэ — Һунгагшадай тоогой процент	Национальностьнуудай Соведтэ — Бодото тоогоороо	Национальностьнуудай Соведтэ — Һунгагшадай тоогой процент
…ФСР	76271336	76243637	99,96	75785506	99,40	75988512	99,67
…аинска ССР	27989652	27984894	99,98	27936040	99,83	27946035	99,86
…русска ССР	5277630	5276902	99,99	5268396	99,84	5267110	99,81
…екскэ ССР	4409068	4408655	99,99	4399674	99,80	4400279	99,81
…ахска ССР	5282391	5282055	99,99	5261950	99,62	5256038	99,51
…зинска ССР	2547637	2547588	99,99	2546296	99,95	2545960	99,94
…байджанска ССР	2111707	2111243	99,98	2105964	99,75	2107898	99,84
…овско ССР	1736751	1735999	99,96	1734404	99,91	1734133	99,89
…давска ССР	1697111	1696659	99,97	1685349	99,33	1694271	99,86
…вийска ССР	1528864	1527687	99,92	1526275	99,91	1526183	99,90
…гизскэ ССР	1162353	1162180	99,99	1158144	99,65	1157300	99,58
…жикска ССР	1070965	1070945	99,99	1068926	99,81	1067900	99,72
…мянска ССР	1009013	1008853	99,98	1006625	99,78	1007300	99,85
…хменскэ ССР	856251	856174	99,99	852428	99,56	853632	99,70
…онско ССР	885596	882620	99,66	878675	99,55	878973	99,59
…Р дотор бүхыдөө	133836325	133796091	99,97	133214652	99,57	133431524	99,73

…номно республикануудһаа, автономно областьболон национальна округуудһаа Национальнуудай Соведтэ һунгаха һунгуулиин бүхы ок- …та һунгагшадай ниитэ тоонь 11.618 853 хүн Тэрэнэй 11.616.306 хүн гэхэ гү, али һунгагша- …итэ тоогой 99,98 процентнь дуугаа үгөө. Эдэ …удта коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүү- …бүхы арадай бата нэгэдэлэй кандидадуудай 11.550.546 хүн гэхэ гү, али дуугаа үгэһэн бүхы …шадай ниитэ тоогой 99,43 процентнь дуугаа байна. Автономно республикануудһаа, авто- областьнууд болон национальна округуудһаа …нальностьнуудай Соведэй депутадуудай канди- …дта арсажа 65.704 хүн дуугаа үгөө. «СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалта тухай Дүримэй» 88-дахи статьягай үндэһөөр 56 бюллетень бодото бэшэ байһан дээрэ тоологдобо.

Һунгуулиин Центральна комисси хадаа һунгуулиин округ бүхэнэй материалнуудые тус тустань хаража үзөөд, «СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалта тухай Дүримэй» 38-дахи статьягай үндэһөөр һунгуулиин бүхы 1.378 округуудта һунгагдаһан СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудые регистрацилба. Союзай Соведтэ 738 депутат, Национальностьнуудай Соведтэ 640 депутат һунгагдаа.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДТЭ ҺУНГАХА ҺУНГУУЛИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИССИ.

1958 оной мартын 18.

…етскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Соведтэ БМАССР-һээ иимэ депутадууд һунгагдаа:

Союзай Соведтэ:

…лов Александр Уладаевич, КПСС-эй Бурят- …ой обкомой нэгэдэхи секретарь, Улан-Удын …эй округ.

…нышов Марк Антонович, Улан-Удын паровозо- …о заводой фрезеровщик, Улан-Удын городской

Рыбникова Нина Яковлевна, Улан-Удын мяхаконсервын комбинадай цехын начальник, Улан-Удын хүдөөгэй округ.

Санжиева Бальжима Базаровна, Яруунын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн, Яруунын округ.

Таханов Даба Хоборкович, Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй МТС-эй тракторна бригадын бригадир, Түнхэнэй округ.

Уварова Любовь Александровна, Зэдын аймагай Борьёогой совхозой главна зоотехник, Зэдын округ.

Филиппов Василий Родионович, Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Тарбагатайн округ.

Хабаева Анжелика Иннокентьевна, Улан-Удын интернат-һургуулиин багша, Улан-Удын городской округ.

Национальностьнуудай Соведтэ:

…реев Прокопий Николаевич, Прибайкальска …ой Байкальска леспромхозой электрохюрөөшэн, …кын округ.

…ышаков Владимир Георгиевич, КПСС-эй Бичу- …йкомой нэгэдэхи секретарь, Бичурын округ.

…еев Жамсо Бальжинимаевич, Сэлэнгын айма- Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэг- …хтын округ.

…сараев Хоца Намсараевич, уран зохёолшо, …жанай округ.

…рышкин Александр Иванович, авиациин гене- …йтенант, Улан-Удын паровозо-бүтээлгын округ.

РСФСР

Яснов Михаил Алексеевич, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, Эрхүүгэй округ.

…И. ЧАЙКОВСКИИН НЭРЭМЖЭТЭ УЛАСХООРОНДЫН …ОНКУРС БАЯРАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА НЭЭГДЭБЭ

…И. Чайковскиин нэрэмжэтэ …стнуудай, скрипкэ дээрэ наа- …дай уласхоорондын конкурс …агай консерваториин ехэ …соо мартын 18-най үдэшэлэн …оршон байдалда нээгдэбэ. …онкурсдо хабаадагшадай дун- …оветскэ хүгжэмтэ культурын, …кэ искусствын элитэ ехэ ажал …агшад А. Гольденвейзер, Д. …ах, А. Хачатурян, Л. Коган, …словский, А Пирогов гэгшэд …аа. Мүн хилын саанаһаа ерэ- …йлшад Е. Цынбалист, С. По- …Ц. Да Витто, Ф. Ньюмен, мүн …шье элитэ хүгжэмшэд бии.

…СР-эй Культурын министр … Михайлов хилын саанаһаа …эн айлшадые, конкурсдо хабаадалсагшадые халуунаар амаршалаад, бүхы дэлхэйн хүгжэмшэдэй энэ угаа ехэ мүрысөөндэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ Д. Д. Шостаковичто үгэ үгтэбэ. Уласхоорондын конкурсые нээхын тула удаан саг соо ехэ бэлэдхэл хэгдээ гэжэ Д. Шостакович суглааргшадта мэдээсээ.

Д. Д. Шостакович үгэеэ дүүргэхынгээ урда тээ конкурсдо хабаадагшадта хандаха зуураа, пианистнуудай, скрипкэ дээрэ наадагшадай уласхоорондын конкурс нээгдээ гэжэ соносхобо.

Профессор Е. Цимбалист (США) конкурсдо хабаадагшадые амаршалха зуураа иигэжэ мэдүүлээ: П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын конкурсдо хабаадалсаха уряалда хүртэһэндөө ехээр баясаһан байнаб. Жюриин гэшүүн боложо, энэ мүрысөөндэ хабаадалсахадаа элитэ ехэ хүгжэмшэдые шагнаха байһанаа этигэнэб.

Профессор С. Попов (Болгариин Арадай Республика) конкурсдо хабаадагшадые мүн лэ амаршалаа.

Конкурсын баярай оршон байдалда нээгдэһэнэй һүүлээр концерт эхилээ.

Конкурсын нээгдэхэдэ нүхэд А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, А. И. Кириченко, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, П. Н. Поспелов байлсаа.

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай асуудалые бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгэ боложо байна

Нэгэн һаналтайгаар угтаба

«Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай» партиин ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые баргажанайхид тон ехээр һайшааба.

Хаа хаанагүй хамтын суглаанууд боложо, аймагай ажалшад түрэл партиингаа дурадхаһан, ажалшан арадай ажабайдалыень улам һайжаруулха зорилготой тогтоолые һайшаан дэмжээд, өөһэдынгөө һанамжа дурадхалнуудые оруулна.

Аймаг соогоо томохон колхозуудай нэгэн болохо Баянголой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид МТС-һээ машина техникыень худалдан абаха тухай шиидхэбэри түрүүлэн абаа. Мүнөө энэ колхоз 15 трактор, 7 комбайн, хэрэгтэй бусадшье бүхы машина зэмсэг худалдажа абахаар шиидээ. Энээндэнь хамтадаа 1 миллион шахуу түхэриг гаргашалагдаха юм. Тиин энэ колхоз үнгэрһэн жэлдэ 5 миллион шахуу түхэригэй олзо оруулһан байна бшуу.

Мүн «Гигант» колхозой гэшүүд партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолые үнэн зүрхэнһөө һайшаагаад, Хүнтэйн МТС-эй гурбадахи тракторна бригадын хэрэглэжэ байһан бүхы машина тракторые худалдажа абахань.

Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ, «Авангард», «Звезда» болон бусад колхозууд эдэ үдэрнүүдтэ МТС-һээ машина тракторнуудые худалдан абажа байна.

О. Раднаев, манай корр.

Үнэн сэдьхэлһээ һайшаанам

Би МТС-тэ удаан сагһаа хойшо хүдэлнэб. Колхозно байгуулалтые улам саашань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоол үнэн зүрхэнһөө һайшаанам.

МТС-эй хашаа соо гүрэнһөө үгтэһэн хэдэн олон, үнэтэй һайн машина хэрэгсэлнүүд хүдэлгэгдэхэһөө байха жэбэ жонходо барюулжа хаятай шахуу байдаг. Тракторнууд бүхэли жэл соогоо хүдэлдэггүй. Хоёр ээдэй хоорондо трактористнууд, илангаяа үбэлэй үедэ, иишэ тиишээ ябажа бүхы сагаа үнгэргэдэг.

ЦК-гэй Пленумэй тогтоол, Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезис тон лэ саг болзор соогоо гараа гэжэ һананаб.

Манай МТС заһабарилгын станци болохоор һайн шэнэ мастерскойтой.

С. Сарьянов, Хориин МТС-эй слесарь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой гэшүүд болон механизаторнууд худалдажа абаһан техникэеэ зүбөөр ашаглаха тухай хөөрэлдэжэ байна.

А. Мантаевай фото.

Үшөөтэйн механизаторнуудай үгэ

ПЕТРОПАВЛОВКА. Зэдын аймагай ажалшад «Колхозно байгуулалтые улам саашадань бэхижүүлхэ, машинно-тракторна станцинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ байна.

Һаяхан Үшөөтэйн МТС-эй механизаторнуудай, мэргэжэлтэдэй, алба хаагшадай болон харьяата колхозуудайнь хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай суглаан болоо. Тэндэ МТС-эй директор нүхэр И. В. Ильков элидхэл хэһэн байна.

Суглаан дээрэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Дармаев иигэжэ хэлэбэ:— Энээнэй урда колхознигууд болон механизаторнууд хани харилсаатайгаар ажаллажа, ехэ юумэ бүтээгээ гээшэ. Гэбэшье хоёр ондоо хүтэлбэритэй байжа, бэе бэеэ харалсаад, түргэн бүтээгдэхэ хэрэгүүдые унжагайруулдаг, ехэ саг гээдэг байгаабди. Колхознай баян болоо. 2 жэлэй саада тээ бага доход оруулдаг байһан һаа, мүнөө тэрэмнай жэл бүри 500 гаран мянган түхэригөөр нэмэнэ. Мал ажалай, тарян ажалай ашаг ехэ болоо. Тиигэжэ колхознигуудай ажалта үдэрэй түлөөһэн һүүлэй 2—3 жэлэй туршада хэдэн дахин ехэ болгогдоо. Колхоз энэ жэлдэ 15 гэшүүдые курортнуудта, мүн олон хүниие амаралтын гэртэ эльгээхэ хэлсээ баталаа. Үбгэржэ, наһатай бологшодто пенси түлэнэбди. Колхоздомнай туһаламжын фондо бии. Туһаламжа ехээр хэрэглэһэн хүнүүдтэ тэрэ фондһоо бусаалтагүйгөөр мүнгэ үгэнэбди. Нёдондо 30 колхозник шэнэ гэрнүүдые баряа. Тэрэнэй барилгада колхоз ехэ туһаламжа үзүүлээ. Манай колхоздо саашадаа хүгжэхэ угаа ехэ арга боломжо бии, механизаторнууд колхоздомнай ошожо ажаллыт гэжэ тэрэ уряалба.

Удаань МТС-эй тогтохоһоо хойшо ажаллажа байһан механизатор М. В. Вершинин үгэ хэлэхэдээ партиин хараалһан хэмжээ-ябуулгые ехэтэ һайшаагаад, техникэеэ нарин нягтаар, унаһан морин шэнгеэрээ харууһалан абажа ябая гэжэ механизаторнуудта хандахатайгаа хамта, колхоздо гаража хүдэлхэ дура хүсэлөө мэдүүлээ.

Тэрэшэлэн суглаан дээрэ МТС-эй главна агроном И. Кулик, комбайнер А. Ильчук, тракторна бригадын бригадир Д. Усов, комбайнер В. Шестаков, моторист И. Дементьев, инженер М. Дагаев гэгшэд үгэ хэлээ. Колхозууд механизмуудые худалдажа абаад байхадаа, тэрээндэ жэжэ заһабари хэхэ мастерскойтой, электрогагнуури хэхэ агрегадтай, машинануудые хадагалха сарайтай болохо тухай, механизаторнуудта хүдэлмэриин үедэ зохид һайн байра байдал олгохо тухай, механизаторнуудай хүдэлмэриие буридхэжэ байха түсхай хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ тухай анхаралаа эртээнһээ хандуулхые колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаба.

Үгэ хэлэгшэд бултадаа КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоол болон «Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые һайшаан, энэ хэмжээ-ябуулгые бодото хэрэг дээрэнь түргэн бэелүүлхые хүсэнэд.

Механизаторнуудай суглаанда хабаадагшад партиин хараалһан энэ шухала хэмжээ-ябуулгые һайшаагаад, колхозуудта хэрэглэгдэхэ бүхы техникые тэдэндэ худалдажа, хабарай тарилгые хаһа соонь шанар һайнтайгаар үнгэргэхэ, РТС эмхидхэхэ гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар баталан абаба.

Ц. Намдаков.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ ҺАНАМЖА, ДУРАДХАЛНУУД

Куйбышевай нэрэмжэтэ колхоз Кударын аймаг соо томохон, яһала хүгжэнги ажахытай колхозуудай нэгэниинь юм.

Энэ колхозой ажахы илангаяа һүүлэй 3—4 жэлэй туршада нилээд ехээр хүгжөө. Жэшээлхэдэ, ажахынь олзо доход 1953 ондо 500 мянган түхэригһөө бага үлүүтэйхэн байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 1,5 миллион түхэриг болоо һэн. Тиихэдэ байгша ондо колхозойнгоо олзо доходые 2 миллион 400 шахуу мянган түхэригтэ хүргэхөөр хараалханхай. «Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» партиин ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые колхозойнь бүхы ажалшад тон халуунаар һайшаан угтаа.

Тээсгэн колхозойнь гэшүүдэй хамтын суглаан боложо, өөһэдынгөө бүхы арга боломжые һайса тоолоожо, бодомжолжо үзөөд, ойрын үдэрнүүдтэ Ехэ-Кударын МТС-һээ «ДТ-54» маркын 7 трактор, 3 «Беларусь», «ХТЗ» маркын 1 трактор, таряа хуряаха 10 комбайн, мүн бусад прицепной машина зэмсэг худалдажа абахыень колхозойнгоо правленидэ даалгаа. Эдэ бүхы машина техникэнь 500 шахуу мянган түхэригэй болохо юм. Тиихэдэ эндэхид нёдондо МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натура түлбэреэр 340 мянган түхэригэй хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ тушаагаа һэн. Энээн дээрэһээ хаража үзэхэдэ, энэ колхозойхид хэрэгтэй бүхы трактор машина өөһэдтөө худалдажа абаад, тэдэнээ зүбөөр ашаглажа шадаха байна.

Колхоздо элдэб түрэлэй машина техникын олон болоходо, техническэ талаар түрүүлэгшын орлогшо, мүн трактор, машинын хүдэлмэриин тоосоо хэхэ, горючи, түрхихэ тоһо гэхэ мэтын гаргаша бүридхэхэ мэргэжэлтэй бухгалтер хэрэгтэй болохо гэһэн дурадхал хамтын суглаанда табигдаа. Гадна, худалдажа абаһан бүхы машина техникэеэ комплексно бригадануудтаа хубаарилжа үгэхэ гэлсэбэ. Саашадаа **агрономическа, зоотехническэ асуудалнуудые, мүн машина техникэ һайн мэдэхэ бригадирнуудые бэлэдхэхэ, трактор, машина һайнаар абажа ябаһанай болон горючи, түрхихэ тоһо алмаһанайнь түлөө механизаторнуудые урмашуулха гурим тогтоохо гэжэ шиидээ.**

Тиигэжэ энэ колхозойхид байгша ондо түрүүшынхеэ хабарай тарилга өөһэдын машина техникээр хэхэнь. Мүнөө жэлдэ эндэхид тарилгын **гектар бүриһөө дунда зэргээр 12 центнер ороохо таряанай ургаса хуряажа, 23 мянган центнер ороохо таряа гүрэндэ тушааха, 1800 центнер мяха абаха, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1800 литр һү һааха зорилго табинхай.**

Колхозой бүхы гэшүүд, үбгэн залуугүй түрэл Партиингаа анхаралда харюу болгон абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр ажаллана.

Д. Шикуло, КПСС-эй обкомой инструктор.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Хүтэлбэриин арга методые нарижуулан һайжаруулха

Манай аймагай ажалшад үнгэрэгшэ жэлдэ мал ажалһаа ашаг шэмэ горьтойгоор абажа шадаһан байна. Урда жэлэйхидэ орходоо нёдондо миллион табан зуу мянган килограмм һүн ехээр һаагдаа. Аймагай колхозууд үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1457 литр һү нёдондо һаагаа. Тиихэдэ «Путь Октября», «Путь к коммунизму» колхозууд үнеэн бүриһөө хоёр мянга шахуу литр һү һааба. 140 һаалишан үнеэн бүриһөө 1500-һаа 2000 литр хүрэтэр һү һааһан байна. Эрхим һаалишад нүхэд Д. Эрдынеева, О. Дылыкова, Н. Игумнова, М. Афанасьева гурба мянга шахуу литр һү һаагаа. Нооһоной ехээр абтаһан, шанарайнь һайжарһан дээрэһээ колхозууд нёдондо урда жэлэйхидэ орходоо нилээд ехэ олзо оруулаа.

1957 ондо урда жэлэйхидэ орходоо 11 мянган центнерээр ехэ һүн тушаагдаһан байна.

Энээнэй ашаар колхозуудай олзо доход ехэ болоо. 1956 ондо оройдоол гурбан колхоз миллион олзо оруулһан байгаа һаа, 1957 ондо 8 колхознай миллионер болоо. Тиигэжэ колхознигуудай ажалта үдэртэ мүнгэн ехээр хубаагдадаг болоо.

Партийна эхин организацинуудай, партиин айкомой эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие зарим тэды һайжаруулһанай ашаар иимэ үрэ дүн туйлагдаа.

КПСС-эй айком, партийна эхин организацинууд колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлгээр хэдэн хэмжээ абаа һэн. Аймагай бүхы колхозуудта комплексно бригаданууд байгуулагдаад, ажахын тоосоондо оруулагдажа байнхай. Кировэй нэрэмжэтэ артельдэ таряан ажалай-тракторна нэгэ бригада хүдэлөө һэн. Ажалай нормо зохёохо, түлөөһэ түлэхэ ябадал гуримшуулагдаһан байгаа. Эдэ бүгэдын ашаар колхознигуудай ажалай эдэбхи дээшэлээ, захиргаанай-хамһабариин хүдэлмэрилэгшэдэй тоо үсөөн болоо, продукци абалгада хүсэ зөөри гаргашалга доошолоо. Жэшээлхэдэ, центнер нооһо абалгада урда жэлэйхиһээ багсаахада 22 ажалта үдэр багаар гаргагдаба. Центнер һү һаажа абалгада хүсэ гаргашалга нэгэ бага доошолоо.

Гэхэтэй хамта һү, мяха, тоһоной, мүн хүдөө ажахын бусад продуктнуудай өөрын үнэ үшөөл горьтой байһан зандаа. Тиимэһээ колхозно үйлэдбэриие һайнаар мэдэжэ хүтэлбэрилдэг болохо хэрэгтэй. Хүтэлбэриие һайжаруулхын тулада партиин айком, аймгүйсэдком хүдэлмэриингөө арга методые нарижуулха, зоной дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри шангадхаха зэргэтэй болоно.

Энэ талаар партиин айком зарим хүдэлмэри хээ. Экономическа конференци үнгэргэгдэдэг, түрүү ажахынуудта экскурси эмхидхэгдэжэ, дүй дүршэл шэнжэлэн согсологдодог юм.

Инструкторнуудай группын болюулагдаһанһаа хойшо айкомой хүдэлмэрилэгшэд нилээд үсөөн болоо. Гэбэшье, энэ ушар ажалдамнай һаад хээгүй юм. Партийна эхин организацинуудые бүри тодорхойгоор хүтэлбэрилдэг болохо, тэдэнэй эдэбхи хэшээл дээшэлүүлхэ, зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулха зорилго урдаа табиһан байнабди. Мүнөө айкомой хүдэлмэрилэгшэд ехэнхи сагаа колхозуудта үнгэрэгнэ. Тиимэһээ партийна эхин организацинуудай ажабайдал һайн мэдэдэг, хүдэлмэридэнь али бүхы туһаламжа үзүүлдэг болоо. Тиигэжэ дутуу дунданнуудые, түргэнөөр зайсуулха хэмжээ парторганизацинуудтайнь хамта абана, колхознигуудай ажалай эдэбхиие дээшэлүүлнэ. Энээнһээ уламжалан түрүүшүүлэй дүршэл һайнаар согсологдожо, үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэдэг боложо байнхай.

Партийна эхин организацинууд ажахыгаа хүгжөөхэ шухала асуудалнуудые зоригтойгоор шиидхэхые солдодог, ажалаа һайжаруулха арга боломжо бэдэрэн олодог болоо. Жэшээлхэдэ, Калининай нэрэмжэтэ колхоз удаан саг соо һү багаар һаадаг байһан юм. Мүнөө эндэхи партийна организациин харюусалга дээшэлээ. Парторганизаци колхозой правленитэй хамта доторойнгоо арга боломжые элирүүлэн хэрэглэдэг, колхознигуудай байдал һайжаруулха гэжэ ехээр оролдодог болоһон байна.

Социалистическэ мүрысөөн нүлөө ехэтэйгээр эмхидхэгдэдэг болоо. Ойлгуулламжын хүдэлмэри эли бодо һайжарба.

Һая болотор гээгдэжэ ябаһан тус артель эдэ бүгэдын ашаар мүрысөөндэ илажа, аймагай колхозуудай дунда һү һаалгаар түрүү һуури эзэлээ. Мүнөө һү һаалгые нёдондоной энэ үеынхиһөө хоёр дахин ехэ болгоо.

Партиин айком Калининай нэрэмжэтэ артелиин парторганизациин хүдэлмэриин дүршэл шэнжэлжэ үзөөд, тэрэниие бүгэдын шадабари болгохо хэмжээ абаһан байна.

Хоорондоо мүрысэдэг колхозуудай партийна эхин организацинууд малшадай үдэр хамтадаа үнгэргэжэ, мүрысөөнэй дүн гаргадаг, хүтэлбэрилэгшэдынь колхозуудайнгаа тоосоото суглаануудта байлсадаг. Бэе бэеынгээ дүршэлые иигэжэ халан абалсахада туһатай байдаг.

Түрүүшүүлэй дүршэл һайнаар согсолжо, дэлгэрүүлхын тулада һара бүридэ бюллетень, брошюранууд гаргагдана. Тэдээн соо мүрысөөнэй дүн, шэнэ үүсхэл, һайн дүршэл тухай бэшэгдэнэ.

Семинар, суглаанууд үнгэргэгдэжэ, колхозой түрүүлэгшэнэр, партийна эхин организацинуудай секретарьнууд, ажалай түрүүшүүл дүршэл тухайгаа хөөрэлдэдэг.

КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолые манай Кударын аймагай ажалшад угаа ехээр һайшаан угтаа. Пленумэй тогтоолые, нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисые үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгэ аймаг соомнай боложо байһаар. Хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ тухай Коммунистическэ партиин шэнэ анхарал, оролдолго гээшэ гэжэ эдэ түүхэтэ документнүүдые тоолохо зуураа, аймагай колхознигууд трактор, машинануудые худалдан абажа шадаха байһан тухайгаа мэдүүлнэ, ажалаа бүри һайнаар эмхидхэхэ дурадхалнуудые оруулна.

Мүнөө колхозууднай машина, техникые МТС-үүдһээ абажа эхилээ.

МТС-үүдэй хубилгагдахада хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ арга методээ улам нарижуулха, партийно-политическэ хүдэлмэриин асуудалнуудые шэнэ ёһоор шиидхэдэг болохо байнабди.

Колхозно байгуулалтын ехээр хүгжэжэ байһан энэ үедэ партиин айкомой, илангаяа колхозуудай партийна эхин организацинуудай эмхидхэхы үүргэ горьтойгоор дээшэлхэнь. Тиимэһээ КПСС-эй айком колхозуудай эхин парторганизацинуудые бэхижүүлхэ, үүргыень дээшэлүүлхэ, тэдэндэ түшэглэн ажаллаха хэмжээ саашадаашье абаха болоно.

Манай аймагай ажалшад 1958 ондо ехэ уялга абанхай. Ажалшадай үүсхэл эдэбхиие дэмжээд, урма зоригыень дээшэлүүлээд, хүтэлбэрилгын арга метод улам нарижуулан һайжаруулаад байхадаа хүдөө ажахын продукт саашадаа бүри ехээр абадаг болохо байһамнай лабтай.

Н. Федоров, КПСС-эй Кударын айкомой секретарь.

Хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа байнабди

Манай колхозой хонишод ноябрь, декабрь һаранаудта хурьгадые олоор абажа, үнгэрһэн жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 170 хурьга түлжүүлээ. Энэ январиин 1-һээ хойшо 260 гаран хурьган абтаад байна. Эртэ хурьгалһан 376 хонин зунай сагта хэнзэлүүлхээр отондо табигдаа.

Мүнөө хонишоднай хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа байна. Хамта 586 хурьгадай 400 гараниинь эхэһээ амяарлагдаа. Хурьгадта концентрат, шэмэтэ һайн тэжээл үгтэжэ байдаг. Мартын һүүл болотор хонидоо хурьгадһаань һалгаажа дүүргэхэбди. Тиигэжэ зунай сагта хэнзэлхэ эхэ хонид һайн тэжээл, харууһанда байлгагдаха юм. Мүн июнь, июль һаранаудта отондо табигдаха хонид тэбээрхэ, амарха болоно бшуу.

Г. Иванов, Мухаршэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой түрүүлэгшэ.

Пунсэг Жамбаловай отарада

Хориин аймагай «Коммунизм» колхозой түрүү хонишодой нэгэн — Пунсэг Жамбаловай отарада түл абалга гарзагүйгөөр үнгэржэ байна. Эндэ 430-аад хурьган абтанхай. Хурьгадынь яһала томонууд, түрэһэн хонидыншье намарайхидаал адли тарганууд, һүтэйшье, Хамта 500 эхэ хонин эндэ бии.

Эндэ аймагай центрһээ ерэһэн Нина Трунева, Аня Плешкова, Аня Дамбаева һайнаар хүдэлнэ. улаан одонойхидой үүсхэлые дэмжэн 100 эхэ хониноо 140 — 150 хурьга абаха уялгатай энэ отарынхид эршэ шадалаа улам арьбадхан ажаллажа байна.

В. Цыденов.

Түрүү аргаар...

Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой центрһээ баруулжаа арбаад модоной газарта коммунист Дамдин Самьяевич Цоктоевой даажа байдаг эхэ хонидой отара байрална. Энэ отарада һүүлэй мэдээгээр 500 эхэ хониноо 500 хурьган абтаад байба.

— Июнь, июль һарада хоёрдохёо хурьгалхаар 400 толгой хонин отондо оруулагдаа. Баһа оройхон хурьгалһан хонидоо декабрь һарада дахин хурьгалуулхаар ороондо оруулхабди,—гэжэ ахалагша хонишон Д. Цоктоев хөөрэнэ.

Энэ отарынхид 100 эхэ хонин бүриһөө 174 хурьга абаха гэһэн уялга абанхай. Тиин шадамар бэрхэ хонишод эхэ хонин бүриһөө хоёр хурьга абахын түлөө оролдожо байна. Хони адуулагша коммунист нүхэр Ц-Д. Буянтуев оролдосотойгоор ажаллана. Залуу сакманщигууд: М. Аюшеева, М. Тубденова, Д. Гендунова, Д. Юндунова гэгшэд тус бүридөө 100 гаран нарай хурьгадые кошарно-базова аргаар, тобир тарганаар, гарза хоролтогүй түлжүүлжэ байна.

Г. Бадмаев.

Иволгын аймагай «Коминтерн» колхоздо шэнэ магазин нээгдээ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: магазиниие даагша Ц. Санжиева.

А. Мантаевай

СОВЕТСКЭ БАЙГУУЛАЛТА

Эдэбхитэдтэ түшэглэн ажалланаб...

Сельсоведэймнай газар дээрэ Калининай, Ульяновай нэрэмжэтэ колхозууд, Погранична МТС оршодог юм.

Үнгэрһэн жэлдэ колхозууднай мал ажалаа хүгжөөхэ, таряанай ургасые дээшэлүүлхэ талаар горьтой хүдэлмэри ябуулаа. Ульяновай нэрэмжэтэ колхоз таряанайнгаа бүхы талмайн гектар бүриһөө 10 центнер таряа хуряажа абаба.

1957 ондо колхозуудnай гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө 101 процент, мяха—103,2, һү—123, нооһо—135,9 процент дүүргээ. Эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ түсэб 103,8 процент, хони—102,4, гахай—190,5 процент дүүргэгдээ. Мүн һү абаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна.

Манай сельсоведэй сесси хараалагдаһан сагтаа үнгэргэгдэнэ. Үнгэрһэн жэлдэ 7 дахин сесси боложо, тэндэ колхозой түрүүлэгшэнэрэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй тоосоон шагнагдаһан байна.

Нёдондо июнь, июль һаранаудта эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ хангалтагүйгөөр ябуулагдахадань, Калининай нэрэмжэтэ колхозой зоотехник П. Я. Черницинагай, Ульяновай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Д. Н. Гармаевай элидхэлнүүд сесси дээрэ хэлсэгдэжэ, хэмжээ абтаһан байгаа.

Урда тээнь абтаһан шиидхэбэринүүдэй хэр зэргээр дүүргэгдэһэн тухай сесси бүхэндэ депутадуудта элидхэжэ үгэдэг заншалтайбди.

Таряа хуряалгын урда тээ Погранична МТС-эй директорэй элидхэл сесси дээрэ хэлсэгдээ һэн. МТС-эй харьяата колхозууд таряанай хуряалга саг болзор соонь һайн шанартайгаар үнгэргөө.

Мүнөө колхозууд хабарай тарилгада бэлэдхэжэ байна. Үрэһэ хүрэнгөө сэбэрлэжэ дүүргээ. Эдэ үдэрнүүдтэ колхозууднай МТС-һээ трактор болон бусад хэрэгтэй машина, зэмсэгүүдые худалдан абажа байна.

Сельсоведтэмнай саг үргэлжын дүрбэн комисси эмхидхэгдэнхэй. Эдэ комиссинууд колхознигууд болон интеллигенциин дундаһаа эдэбхитэниие элсүүлэн ажаллана. Гэбэшье, зарим комиссинууд хангалтагүйгөөр хүдэлһөөр.

Эндэмнай 8 магазин, 1 с... бии. Һүүлэй үедэ магазинууд... лаа һайжаруулаа, худалдаа... маанай культура дээшэлээ. ... фермэ, отарада байдаг мал... эд бараагаар хангахын тулада... дэл наймаан эмхидхэг... Үнгэрһэн жэлдэ шэнэ магазин... дэһэн байна.

Усть-Кяхта тосхон жэлһээ ... болбосон түхэлтэй болоно. ... най үүсхэлээр эндэхи са... шаалагдаа һэн. Тэндэ футбо... тар наадаха талмайнууд түх... дэнхэй. Энэ хүдэлмэри олон... хүсөөр бэелүүлэгдэһэн байна. ... хоной олон хүдэлмэришэд, к... нигууд шэнэ гэрнүүдые б... түбхинэнхэй. Усть-Кяхтын ... жэлэй һургуули дунда һур... болгогдохонь.

Тосхоной больницые үрг... хэмжээн абтажа байна.

Үнгэрһэн жэлдэ бүхы ... дууднай һунгагшадайнгаа ур... соо һэн. Ажахын бүхы ... ринуудта манай депутадууд ... нэ. Тэдэнэй олонхинь жэшээ... лан һайнаар ажалладаг. Һаа... И. Сунграпова, Н. Глави... С. Рахматулина, О. Игумнов... нишон Н. Закирова болон ... олон депутадууд һайн ам... туйлана. Олон депутадууд Со... хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ... баададаг.

Манай хүдэлмэридэ горьт... дутуу дунданууд үшөөл бии. ... жэл хонишод 100 эхэ хонин... һөө 150 хурьга абажа түлж... уялга абаһан юм. Теэд Кали... нэрэмжэтэ колхоздо искусст... аргаар үрэжүүлгын хүдэлмэр... муугаар ябуулагдана. Мүн ... дэлмэри Ульяновай нэрэмжэт... хоздо унжагайрна.

Эдэ дутуу дунданнуудаа ус... ха хэмжээ абажа байнабди.

А. Я...

Усть-Кяхтын сельсо... түрүү...

Кяхта.

ЗАЛУУ ХОНИШОНОЙ ҮҮСХЭЛ

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой залуу хонишон Константин Чернов эрхимүүдэй нэгэн юм. 100 эхэ хониноо 150 хурьга абаха уялгатай. Мүнөө 300-гаад хурьга абаа.

Хурьгадай тэжээл жэл бүри муушаг байдаг юм. Тиимэһээ нүхэр Чернов ерэхэ жэлдэ отарынгаа хурьгадта эдюулхын тула мүнөө зун 40-өөд центнер витаминна үбһэ бэлэдхэхэ, хабарай һаранаудта хонидойнгоо байра сэбэрлэжэ, наг шэбхэ полидо ехээр гаргаха тухай үүсхэл гаргаа.

Нүхэр Черновой үүсхэлые КПСС-эй Кяхтын айком һайшаажа, бүхы хонишодой дунда тэрээниие дэлгэрүүлхые һанамжалан дурадхаба.

П. Дагбаев.

Профсоюзна хүдэлмэрилэгшэдэй семинар

КПСС-эй Хориин айкомой политическэ гэгээрэлэй таһагта ой модоной промышленностиин, хониной совхозой, гүрэнэй эмхи зургаануудай, медицинскэ нютагай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй, багшанарай профсоюзуудай түрүүлэгшэнэрэй семинар үнгэргэгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй тогтоол, уласхоорондын байдал, профсоюзай эмхидхэлэй-ниитын хүдэлмэри тухай һонин лекцинүүдые партиин айкомой эмхидхэлэй таһагые даагша нүхэр Бадеев, профсоюзай областной советэй түлөөлэгшэнэр нүхэд Поляков, Леденев уншаба.

Һүүлээрнь өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай профсоюзай хүдэлмэрилэгшэд хөөрэлдөө.

Партиин ЦК-гэй декабрьска Пленумэй тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө Хориин аймагай профсоюзай бүхы эмхинүүд хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха хэмжээ абажа байна.

Мурысөөнэй эршые улам шангадхая

(Редакцида ерэһэн бэшэгүүдэй шэнжэлэл)

СССР-эй Верховно Советэй һунгалта манай Бурят-Монголой бүхы ажалшадай үүсхэл эдэбхиие, оюун бэлигые айхабтар ехээр бадаруулаа. Республикымнай предприятинуудай, хүдөө ажахын хүдэлмэришэд һунгалтын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлжэ, ажалай шэнэ амжалтануудые туйлаба. Энээниие фабрика, заводуудһаа, колхоз, совхозуудһаа һүүлэй үдэрнүүдтэ манай редакцида ороһон бэшэгүүд эли тодоор харуулна.

—1958 оной үнгэрһэн хоёр һарын туршада Зэдын комбинадай хүдэлмэришэд һунгалтын үдэрэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэхын тула тэмсэжэ, нилээд амжалта туйлаба гэжэ Городок городһоо нүхэр **Бутин** мэдээсэнэ. Комбинадай инженернүүд, техникүүд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын, продукциингаа үнэ сэнгые, шанарыёнь һайжаруулхын түлөө шангаар ажаллаа, уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшодой тоо олошороо. Һара хахадай туршада 68 шэнэ дурадхал орожо, тэрэнэй 49-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байна.

Уралан нарижуулгын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг нүхэд Галданов, Хамаганов, Буловенков, Рукавишников болон бусад өөһэдынгөө зохёоһон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэжэ, ажалаа нилээд хүнгэдхөө.

Мүн барилгын материалнуудые бэлэдхэхэ Заиграйн комбинадай коллективэй үндэр бүтээсэтэ ажал, эдэбхи үүсхэл тухай нүхэр **Лхамажапов** бэшэбэ. Энэ комбинадайхид валова продукци гаргаха жэлэйнгээ түсэбые 110,3 процент дүүргэһэн байгаа. Мүнөө тэрэнээ бүри арьбадхахын тула шармайн оролдожо байнхай.

«Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» КПСС-эй ЦК-гэй февральда болоһон Пленумэй тогтоолые аймагаймнай механизаторнууд айхабтар ехээр һайшаан угтаад, ерэхэ хабарайнгаа тарилгада эрхимээр бэлдэжэ байна гэжэ нүхэр **Фалилеев** Мухаршэбэрһээ мэдээсэнэ.

Суулгын МТС-эй мэргэжэлтэд, токарь Зинаида Ананина, электрогагнуурша Степан Багаев, түмэршэ дархан Гуроранза Чимитов гэгшэд трактор, машинанудай заһабарилга дээрэ ажаллахадаа халаанайнгаа даалгабаринуудые нэгэ хахадаар үлүүлэн дүүргэнэ. Тэдэнэр һунгалтын урда дэлгэрһэн мүрысөөгөө үргэлжэлүүлһээр.

Мүнөө республика доторнай түл абалгын эгээл харюусалгатай үе ябажа байна. Тиимэһээ энэ асуудалда олохон хүдөө бэшэгшэдэй анхаралаа табидагынь тон зүб. Нэгэшье хурьга хороонгүйгөөр абажа, үбэлжэлгээ һайнаар үнгэрэгэхын тула хонишодой аһан шадалаараа оролдожо байһаниие харуулжа, хэдэн олон хүдөө бэшэгшэд редакцида һонирхолтой мэдээсэлнүүдые эльгээнэ.

Сэлэнгын, Кяхтын совхозуудай малшадай, Хэжэнгын аймагай «Эрдэм», Закаменай аймагай «Дружба» колхозуудай хонишодой ажал тухай нүхэд **Задорожный, Цыренов, Баженов, Будаев** гэгшэд тоо баримтануудые харуулжа байгаад, тодорхойгоор бэшэнэд.

Һү, мяха, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ тушаа парти, правительствын табиһан зорилгонуудые республикымнай малша-таряашад угаа ехэ баяртайгаар угтажа, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа һэн. Тэрэ уялгануудаа түрүү һаалишадай дүүргэжэ байһан тухай олохон хүдөө бэшэгшэ манай редакцида мэдээсэнэ.

Һүүлэй һаранаудта Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишад заиграйнхидай үүсхэлые халуунаар дэмжээд, һү һаалгаяа дээшэлүүлхын түлөө адууһа малайнгаа харууһалгые эрид һайжаруулжа байнхай гэжэ нүхэр **Базаров** Иволгаһаа дуулгана. Тус колхозойхид үнеэдээ һайнаар харууһалдаг, шэмэтэ тэжээл, талха таряанай зүйл малдаа ехээр үгэдэг болонхой. Тэрэнэй ашаар нёдондонойхидо орходоо һү һаалгаяа хоёр дахин ехэдхэжэ шадаа. Түрүү һаалишад Цырен Ендопова, Бальжинима Доржиева, Цырендоржо Буданимаева, Долсон Цымпилова гэгшэд үдэр бүри хахад пүүдһээ бага бэшэ һү һаана.

Иволгын аймагай «8-е Марта», «3-я пятилетка» колхозуудай һаалишадай ажал хүдэлмэри тухай нүхэр **Романов** бэшэнэ.

Хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Хандалгада харюу болгожо, абаһан уялгануудаа Кяхтын совхозойхидой ямараар дүүргэжэ байһан тухай дэлгэрэнгы бэшэг нүхэр **Климов** эльгээбэ. Мүн тиихэдэ тус аймагай Ленинэй, Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ, бусадшье колхозуудай малшадай хүдэлмэриие харуулһан статьянуудые нүхэд **Очиров, Овсянкин, Таханов** гэгшэд бэшэжэ эльгээгээ.

Эдэ бүхы бэшэгүүдһээ харахада, ойрын жэлнүүдтэ малай ашаг шэмые элбэг дэлбэг болгохо тушаа парти, правительствынгаа табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын тула республикын түрүү малшадай бүхы хүсөөрөө тэмсэжэ байһаниинь элирнэ.

Зорилго юуб гэхэдэ, саашадаа һаалишадай үүсхэл эдэбхиие толгойлжо, хүдөө ажахыгаа улам хүгжөөхын түлөө социалистическэ мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала болоно.

Редакцида ерэһэн бэшэгүүд

Сухалтай наймаалагша, суургатай магазин

Эгэтын МТС-эй (Ярууна) дежурна магазинай наймаалагша О. Ильин магазинаа суургалжархёод, өөрынгөө хэрэгээр иишэ тиишээ ябашадаг зантай. Сахар, дабһа, хилээмэ абахаяа ерэһэн МТС-эй хүдэлмэришэд, механизаторнууд жабартай хүйтэндэшье, һалхи шуургандашье магазинай нээгдэхые хүлеэжэ байдаг.

Магазин соонь хүйтэн байхаһаа гадна, ямаршье ариг сэбэр сахигданагүй. Наймаалагша Ильин юумэнэй сэн буруу тооложо, мүнгэ үлүү ехээр абадаг, худалдан абагшадта хэрзэгы шэрүүнээр хандадаг юм. Гэрэй эзэн эхэнэр Е. Короткинаһаа, мүн нүхэд Куликов, Цыбиков гэгшэдһээ үлүү ехэ мүнгэ тооложо абаад, эдеэ хоолыень дуту... шэгнэжэ үгөө.

Февраль соо тус МТС-тэ бо... сельпогой тоосоото суглаанда... Ильин өөрөө байгаагүй. Энэ... лаан дээрэ эндэхи ажалшад... маалагша Ильинэй ажал шү... лээд, сельпогой түрүүлэгшэ... Антоновто хэмжээ абаха саг... гэжэ дурадхаһан байгаа. Гэб... мүнөө болотор нүхэр Антоно... хистой хэмжээ абаагүй байһаа...

Хэды болотор «сухалтай на... лагша, суургатай магазинтай»... ха гээшэбибди гэжэ сельпогой... рүүлэгшэ нүхэр Антоновһоо... маар.

Д. Эги...

Тобшо дохёо

☆ **Кударын аймагай** Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна 1-дэхи фермэдэ радиоприёмник тодхохо гэһээр нэгэ жэл шахуу болоо. Гэбэшье, мүнөө хүрэтэр эндэхи һаалишад радио шагнаха аргагүй байһаар. Колхозой правлени һаалишадай иимэ эрилтые хангаха гэжэ оролдоногүй.

В. Гомбожапов.

☆ **Мухаршэбэрэй аймагай** Суулгын хүдөөгэй клубта стационарна кино бии болоһоор үнинэй. ... урданайхидал адляар ажал... кино муугаар харуулагдана. «... раднай эбдэршоо» гэһэн шалт... һаа һүүлэй 2—3 һара соо ки... носхогдоһон сагтаа харуула... гүй. Иимэ байдалай үнэн ш... гааниинь юуб гэхэдэ, киноме... Д. Кашина уялгата ажалдаа ... хэрэгээр хандана.

Б. Цыре...

Бурят хэлэ бэшэгэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

Бурят хэлэ бэшэгэй шухала уудалнуудые хэлсэхэ зүблөөн

...т хэлэ бэшэг улам саашадань ...ь асуудалнуудые хэлсэхэ зүблөөн ...р үргэлжэлбэ.

...эй заседани дээрэ «Бурят хэлэ-...матикын» хоёрдохи хуби зүбшэн ...гэ. Бурят-Монголой номой хэблэлэй ...р **М. Н. Имехенов,** Багшанарай ...ай бурят хэлэ бэшэгэй кафедрые ...**Д. Д. Амоголонов,** тус институдай ...**Б. В. Матхеев,** Ленинградай гүрэ-...верситедэй монгол хэлэ бэшэгэй ...ые даагша **Д. А. Алексеев,** Гэгээ-... министерствын хүдэлмэрилэгшэд ...**Аюрзанайн, Д. Д. Дугар-Жабон** ...таан дээрэ бурят хэлэнэй синтак-...тухай өөһэдынгөө һанамжануудые ...

...шын заседани дээрэ хэлэ бэшэг ...ыгаг эрдэмэй кандидадууд Ц. Б. Цы-...баев, И. Д. Бураев гэгшэдэй элидхэл ...үгэ хэлэлгэн болоо.

...ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...рхи радиодамжуулгын комитедэй ...йгэ редактор **Ц. Д. Дамдинжапов** ... хэлэбэ.

Энэ суглаан дээрэ бочко, ведро гэхэ ...яжа бэшэхэб гэһэн жэжэ асуудал ...н һамаархын орондо, хэлэ бэшэ-...өлөнниитын удха шанарые үргэжэ, ...нь ямар аргаар хүгжөөхэ биибди ...эсэһэмнай үрэтэй.

...н хүтэлбэрилхы хүнүүд ород, бурят ...холижо худхажа байгаад хэлэдэг, ...хураал үнгэргэдэг байха юм. Энэ ...ые саашадань тэсэжэ болохогүй. ...лекци үнгэргэхэдөө ямар хү-... сугларанхайе хараада абаад, ...хэлэн дээрэ элидхэл, лекци хэхэдэ ...б гэжэ тодорхойлхо шухала. Мүнөө ...хэлэн дээрэ лекци уншадаг хүнүүд ...Энэ дутагдалые ойрын сагта усад-...тула партийна комитедүүдэй, поли-..., научна эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэ-...дэргэдэ хоёр хэлэн дээрэ лекци ун-... лекторнүүдые бэлдэхэ хэрэгтэй. ...эб хөөрэлдөө, вечернүүдые үндэ-...н дээрээ эмхидхэдэг болохо зэр-...й.

...галай толон» журналда, «Бурят-...ой комсомолец» газетэдэ рассказ, ...шүлэг заатагүй хоёр хэлэн дээрэ ...гдажа толилогдодог. Энэнь уран ...түл хэлэн дээрэнь толилхо хэрэгтэ ...шаруулна. Тиимэһээ, пүгөөдэ хэлэн ...ь заал һаа оршуулангүй, заримдаа ...й орондо ондоо материал хэрэглэхэ-...аб.

...Бурядай литературна хэлэ баяжуул-...ай элидхэл дуулаад, статьянуудые ...һанамжануудые дуулаад байхада, ...н хэлэ бэшэгнай нилээд хүгжэнги, ...ынхай, һуури байраяа олонхой гэжэ ...р. Гэбэшье дутуу дунданууд үшөөл ...н байна. Зарим дутагдалнууд ту-...атья соогоо дурдаһан байгааб,—гэ-...я зохёолшо **Б. Б. Базарон** хэлэбэ. ...һан үгэнүүд тушаа арсалдаанууд ...Минии һанахада, илангаяа нэгэ ...абтаһан үгэнүүдые (клуб, стул, ...уд гэхэ мэтые) гол түлэб ород хэ-... грамматикын ёһоор бэшэбэл таара-...ябаа абтаһан үгэ бурят үгэтэй уд-... талаар худхалдаха байгаа һаань, ...ша бурядаар (база—бааза) бэшэхэдэ ...

...н удхатай үгэнүүд байдаг. Хэрэг ...—амяа бүтэхэ, үһөө—үһэ гэхэ мэ-...үүдые аблагаарнь тэмдэглэжэ, ил-... болохогүй юм гү? Үгын түрүүшын ...» байбалынь заатагүй саашань ...бэшэхэ гэһэн гуримые хубилгахаар ...

...ят һургуулида бэлэдхэлэй классай ...й, үлүү байһан, дунда һургуулида ...хэлэ, литература заалгые һайжа-... тухай нүхэр Базарон тогтожо хэ-...

... Бурят арадай аман зохёол үргэнөөр ...ужа, шэнжэлхэ гэһэн минии баг-...лытимовай дурадхал дэмжэнэб,—гэ-...гүргэй гүрэнэй университедэй до-...**Н. О. Шаранш͏инова** хэлэбэ.—1946 ...арадай аман зохёол суглуулдагби. ... шадарай бурядууд үльгэр домог, ...түүжагүй юм гэжэ урдань хэлсэдэг ... Энэнь тон буруу. Хэдэн экспеди-...түүлээр Ольхоной, Ахын, Баргажа-най, Агын, Осын бурядуудһаа хэдэ хэдэн үльгэр домог бэшэгдэжэ абтаһан байха юм.

1953 ондо болоһон суглаан дээрэ нютаг хэлэнэй словарь, атлас зохёохо гэжэ шиидхэгдэһэн байбашье, мүнөө болотор өөдтэй юумэн хэгдээгүй.

Манай университет Осын, Ахын аймагуудай нютаг хэлэ шэнжэлхэ хүдэлмэри ябуулна. Энэ жэл Братска ГЭС шадархи нютагуудта ажаһуудаг бурядуудай нютаг хэлэ шэнжэлхэ экспедици эмхидхэгдэхэнь гэбэ.

— Республикын зарим аймагуудай, Агын, далайн хойтохи бурядуудай нютаг хэлэн гүйсэд шэнжэлэгдэжэ, шэлэгдэжэ хэрэглэгдэнэгүй,—гэжэ БМАССР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин түрүүлэгшэ **Н. Г. Балдано** үгэеэ эхилбэ.— Республикын хойто аймагуудай, далайн хойтохи аймагуудай үльгэр түүжын, яряанай хэлэн яһала ойлгосотой гэжэ онсолон тэмдэглэе. Бодото арадай хэлэн арадтаа ойлгогдохогүй гэхын аргагүй. Эрдэмтэд, уран зохёолшод, газетын хүдэлмэрилэгшэд нютагуудаар ябажа, арадай хэлэнэй дээжэ суглуулха зэргэтэй. Гэбэшье нютагай хэлэ бултыень хэрэглэхэ гэжэ яажа болохоб. Тэрэнэй эгээл һайниие шэлэхэ хэрэгтэй. Зиндаа, лагшан, шарбаан гэхэ мэтэ хажууһаа халдаһан үгэнүүдые абаһанай хэрэггүй.

Бурят хэлэ нэбтэрүүлгэ һүүлэй үедэ һулараа. Заримдаа бурят хүтэлбэрилэгшын ород хэлэн дээрэ элидхэл хэхэдэнь, тэрээниие ород хүн бурят болгожо оршуулдаг ушар дайралдадаг. Мүн республикын түб хотодо болодог зүблөөнүүд ород хэлэн дээрэ үнгэргэгдэдэг. Тиимэһээ, ород хэлэ мууса мэдэдэг зарим малшад юун тухай хэлсэһэнээ хүсэд ойлгонгүй бусаха ушартай болодог байха юм. Уран зохёол, хэлэ шэнжэлэлгэ ородоор бэшэгдэнэ. Энэмнай бурят уншагшадта зорюулагдажа, түрүүн бурядаар бэшэгдэхэ ёһотой бшуу. Харин арад зоной һайшаабалинь, ород хэлэн дээрэ оршуулхада болохо байна.

Бурят хэлэ, литература заалгада һургуулинуудта үсөөн саг үгтэнэ гэжэ нүхэр Балдано Гэгээрэлэй министерствые шүүмжэлээ.

— Бурят хэлэ саашадань хүгжөөхын тула «Бурят-Монголой үнэн» газетын уншагшадай, уласхоорондын асуудалаар бэшэгдэһэн номуудые, бурят уран зохёол уншагшадай конференци ходо үнгэргэжэ байха хэрэгтэй,—гэжэ профессор **Г. Д. Санжеев** хэлэбэ.—Хэрэг ябуулгые бурят хэлэн дээрэ эрхилхэ гэһэн дурадхал хаража үзэмөөр. Жэшээлхэдэ, Азербайджанай ССР-тэ гол түлэб ород хэлэн дээрэ хэрэг ябуулагдадаг. Зарим нютагуудта азербайджан, грузин хэлэн дээрэ ябуулагдадаг байна. Харин манай эндэ бурят нютагуудаар бурят хэлэн дээрэ хэрэг ябуулхада болохо бэшэ юм гү гэжэ һанагдана.

БМАССР-эй Гэгээрэлэй министр **И. В. Баранников** иигэжэ хэлэбэ:

— Бурят хэлэ шэнжэлхэ хүдэлмэри эмхигүйгөөр ябуулагдана. Энээниие эрхилхэ байһан Соёлой институт нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрые яажа илгаруулхаб гэжэ буляалдаһаар сагаа үнгэргэнэ. Мүнөө институднай бурят хэлэсэ шэнжэлхээ «болёод», түбэд хэлэндэ ороо ха.

Ном, учебнигүүд соо терминүүд хэдэн ондоогоор бэшэгдэдэг. Энээниие хинаха газар хэрэгтэй байна. Урдань терминологическа комисси байгуулагдаһан байбашье, юумэ хэнэгүй. Энэ комиссиин хүдэлмэриие һэргээхэ шухала. Гэбэшье, эдэ асуудалнуудые гансал комиссида хаяхагүй, нэгэ хэды болоод хэлэ бэшэг тушаа юун хэгдэжэ байһые хэлсэхэ бэшэ гүбди.

Үндэһэн хэлэн дээрэ зааха багшанар манайда үсөөн. Багшанарай институдта ехэнхи предмедүүд ород хэлэн дээрэ заагдадаг. Институт дүүргэһэн залуу багшанар һургуулида ерэхэдээ одуванчик гээшые бурядаараа юуб гэжэ асууха жэшээтэй байдаг. Багшанарай бэлэдхэлые саашадань һайжаруулха, институдта бурядаар заалсадаг болохо шухала байгаа.

Бэлэдхэлэй класс хэрэггүй гэжэ урид хэлэгшэдэй һанамжые нүхэр Баранников буруушааба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бурят хэлэ, бэшэгэй шухала асуудалнуудые хэлсэхэ зүблөөндэ ...лэгшад забһарлалгын үедэ. А. Мантаевай фото.

Зүбөөр шиидхэхэ

Бурят-монгол литературна хэлэ бэшэгээ хүгжөөхэ, бүри үргэнөөр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхын тулада иимэ юумэ хээ һаа һайн гэжэ һанагдана:

1. Бурят алба хаагшад, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд, интеллигентнэрые һургаха саг зуурын курса һургуулинуудай дэргэдэ нээжэ, тусхай программаар зааха шухала.

2. Ном бэшэг мэдэхэгүй, бага мэдэдэг зониие һургаха хүдэлмэри хүдөөдэ зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй.

3. Бурят-Монголойнгоо республикын элдэб училищинуудта, институдуудта һуража байһан бурят студентнэртэ түрэлхи хэлыень заагаа һаа, ехэл һайн байгаа.

4. Аймагай, республикын эмхи зургаануудта хэрэг хүтэлбэриие бурят хэлэн дээрэ ябуулалсаа һаа, хэлэ бэшэгэй хүгжэхэ ябадалда нилээд нүлөөлхэ бэлэй. Тиигээ һаа, бурят хэлэ мэдэхэгүйбди гэдэг зон заатагүй мэдэдэг болохо һэн. Бурят зонтой газарта суглаанай протокол, мэдүүлгэ гэхэ мэтые бурядаар бэшэхэ һэмди.

5. Абтаһан үгэнүүдые бурядшалан бэшэһэнэй ямаршье туһагүй. Ушар юуб гэхэдэ, бурят үхибүүдэй һургуулида ороһон үдэрһөө эхилжэ ород хэлэ заахадаа, үгэнүүдые зүбөөр хэлүүлжэ, бэшүүлжэ, уншуулжа һургана бшуу. Ород хэлэнэй хэшээлэй үедэ бочко, очаг, печь, целковый, шкаф, вар, кусок, куртка, втулка, сарафан, ведро, канава, клуб, брезент, огурцы, кукла г. м. үгэнүүдтэй танилсуулхатаяа хамта **б-в, п-ф, к-х, с-ц, ч-ш, ш-щ** гэһэн хашалган үзэгүүдые зүбөөр хэлэжэ, бэшэжэ, уншажа һураха ёһотой гэһэн эрилтэ табяад, удангүй түрэлхи хэлэнэй хэшээл соо боошхо, ушааг, пээшэн, солхообо, шарп, баар, хүсөөг, хүүртиг, түүлхэ, сарпаан, бидрүү, ханааб, хүлүүб, бэржээнт, үгэрсы, хүүхэлэ гэхэ мэтээр бурядшалжа хэлэ, бэшэ, унша гээд, грамматикын дүрим һэнгэргүйгөөр эбдэжэ байхада аманда багтахаар бэшэ аал даа. Тиитэрээ бурядшалхаа һанаа юумэ һаа, яряанай хэлэндэ бурядшалхада хэн зэмэлхэб. Абтаһан үгэнүүдые бэшэхэ дүримые дахинаа хаража үзэхэ тон шухала байна.

Нүхэр Б. Базарон бурят һургуулиин дэргэдэхи бэлэдхэлэй класс усадхаха дурадхал оруулна. Энэнь тон зүб! Табан зуун ород үгэ ойлгуулхын тула бэлэдхэлэй класс байлгаһанай ямаршье туһагүй. Теэд, урдань бэлэдхэлэй класста һурангүйгөөр ород хэлэ һайса шудалһан бурят эрдэмтэн олон юм. Бэлэдхэлэй классай туһа үгэһыень элирүүлхэ ямар баримта бии юм агшаб? Юрэдөөл таамагаар бэлэдхэлэй класс «байлгаха...байлгаха...» гэлдэдэг нэгэ хэды хүн бии хэбэртэй агша. Ород хэлэндэ һургахамнай гээд, бэлэдхэлэй класста үзэдэг арифметикын программа материалые бага болгоһониинь гайхалтай. Долоо наһатай бурят үхибүүд бүхэли жэл дотор хориной хизаар соо нэмэлгэ, хороолго гараад хубаалга, удхэлгэ гаранагүй. Харин долоо наһанай ород үхибүүд зуунай хизаар соо нэмэлгэ, хороолго, хориной хизаар соо үсхэлгэ, хубаалга гарана бшуу. Ямар ушарһаа бурят үхибүүд нэгэ жэл үзэхэ программна материалаа хоёр жэл соо үзэхэ болоо юм?

А. Аюржанаев, багша.

Хэжэнгэ.

Нэрэ обогууд тухай

«Буряад хэлэ бэшэгэй зарим шухала асуудалнууд тухай» статья уншаад байхадаа, нэгэ хэдэн һанамжа хэлэхэ дуратайб.

Юрэнхы дээрэнь хэлэбэл, статья соохи дурадхалнууд тон зүб, эндэ табигдаһан асуудалнууд бурят хэлэнэй мүнөө үеын дутуу дундые тодоор харуулан, зарим «хүндүүлхэй» газарнуудые элирүүлэн гаргана. Ород, бурят хэлэнэйнгээ илгаае һайса мэдэхэгүй дээрэһээ модохи мохоогоор уншадаг, ойлгоходо хүшэр хүндөөр оршуулдаг ябадал гарана гэжэ тон зүб тэмдэглэгдэнэ. Зарим үбгэд хүгшэдтэ газетэ, оршуулганууые уншажа үгэхэдэ, али олон ушарта удхыень хүсэд ойлгодоггүй байха юм. Үгын байра, удхын найруулга зүбөөр сахихагүйһөө гадна, таарахагүй үгэнүүдые «хүсөөр» баряад оруулһан балар тойрүү мэдүүлэлнүүд байдаг. Холуур саагуур бэдэрэнгүй, «Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ мартын 11-дэ толилогдоһон «Республикымнай промышленностиин хүгжэлтэ» гэһэн статья абаад харая. Тэндэ предприяти, шахтёр, отделени, управлени, пружина, продукци, материал гэхэ мэтэ үгэнүүдые бурядаар хэлэхэ аргагүй гээшэ гү? Бурят хэлэндэ байһан үгэнүүдые бурядаар хэлэхэ, үни абтажа, бурят болоһон (жэшээнь: хүүртиг, хармаан, шэниисэ гэхэ мэтэ) үгэнүүдые хэлэгдэдэг янзаарнь бэшэдэг байха гээшэ тон зүб.

Тэрээнһээ гадна, бурят зоной нэрэ обог хаража үзэел! Зарим нэгэн бурят обогуудые хэлэдэг гуримаараа Ринчинэй, Базарон, Батажабэ гээд бэшэхэдэнь, зарим нэгэ зон Ринчинов, Базаров, Батажапов гэжэ байжа ородшье, бурядшье бэшэ болгоно. Ямаршье яһатаниие абажа харахада, нэрэ обогынь өөрынгөө хэлэнэй гурим соо байдаг бэшэ аал?

Сэсэг, Сэжэб г. м нэрые «Цыжип, Цыцык» гээд бэшэдэг байна. Хүсэд сэбэр ород хэлээр дуугаржа шадахашьегүй аад, бурядаар юумэ хэлэхэдэ гү, али асуухада, урдаһааш тон олон алдуутайгаар ядан-ядан ородоор хэлэдэг зарим хүнүүд ушардаг. Ехэ һургуулитай болоһон интеллигентнэр тухай хэлээдшье ялайб! Зарим нэгэниинь бурядаараа огто мэдэхэгүй байжа байдаг юм.

Гэхэтэй хамта ямаршье яһанай болбосоронги хүн ондоо хэлэ һайн мэдэхэтэеэ хамта, өөрынгөө түрэлхи хэлэ бүри һайнаар мэдэдэг байдаг ха юм.

Һургуулида долоон класс хүрэтэр бүхы юумэ бурят хэлэн дээрэ зааха гэһэн тогтоол үни заяанда гараһан аад, зарим нэгэ газарта дүүргэгдэнэгүй бэшэ гү? Жэшээлхэдэ, Улан-Удын нэгэдэхи интернат-һургуули соо ороходо, багшанаршье шабинаршье ходо ородоор хөөрэлдэжэ байдаг юм. Эндэ 5-хи классһаа ород хэлэн дээрэл заагдана ха. Бурядай түрүүшын интернат-һургуули хадаа бэшэндэ алишье талаараа жэшээ харуулха ёһотой байгаа гэжэ һанагдана. Эдэ мэтэ жэшээнүүдые суглуулха болоо һаа, олон юм бээзэ. Дутуу дундануудаа бултыень усадхахын тула, түрэлхи хэлэндээ һанаагаа табидаг болое!

Һамажаб Бадмын, багшанарай институдай студентка.

Үгынгөө баялигые дүүрэнээр хэрэглэе

Бурят арадай эртэ урда сагһаа хойшо энэ хүрэтэр үгэ болгоһоор ерэһэн хэлэнэймнай баялиг мүнөөнэй литературна хэлэндэ тэрэ хэбээрээ, бүгэдэндэ ойлгосотой зангаараа ороо. Эрдэм ухаанай, соёл гэгээрэлэй саашадаа бүри хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлэгдэхэ, хүгжөөгдэхэдэ, бурят хэлэнэй баялиг улам арьбадхагдаха байһаниинь хэлсээнгүй.

«Бурят хэлэ бэшэгэй зарим шухала асуудалнууд тухай» Ц. Б. Цыдендамбаевай статьягай зүбшэгдэн хэлсэгдэжэ байхын далинда, баһа нэгэ шухала асуудал тухай хүүр гаргаха һанаан бии.

Хори гаран жэл соо үргэлжэлүүлэгдэжэ байһан бэшэгэй хуули дүримэй мүнөө хүрэтэрөө бүгэдэндэ ойлгосотой боложо шадаагүй байһые юугээр тайлбарилха ёһотойб? Энээниие арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй унти багатай хүдэлмэриин хойшолон гэхэдэ таараха. Гэхэһээ гадна, хүдөө нютагуудта партийна, советскэ болон бусад албан хүдэлмэрилэгшэд бурят хэлэ мэдэхээ болишонхойбди гээд, юрын улдуудтай хөөрэлдэхэдөө гү, али элидхэл, лекци хэхэдээ ород бурядаар холижо худхажа байжа дуугараад, хэндэшье ойлгогдохогүй үгөөр үндэһэн хэлээ хазагайруулдаг байха юм. Тэрээнһээ боложо, зарим аймагуудта бурят хэлэ бэшэг мүнөө хүрэтэр үшөө гүнзэгыгөөр шудалагдажа шадагдаадүй байһаар.

Нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев өөрынгөө статья соо «баахалдай», «бартахи», «соол», «баабай» гэхэ мэтын үгэнүүдые таарамжагүйдэ тоолоно. Кударын, Кяхтын, Сэлэнгын, Зэдын, Ториин, Мухаршэбэрэй, Бичурын аймагуудай олонхи зон «абгай» гэһэниие «аха» гэжэ ойлгодог байна. Гэр гү, али зунай модон гэрые «һури», «балгаһан» (балгааһан), «соол» гэхэ мэтээр нэрлэдэг гээшэ. Шадаал һаа нютаг нютагай удха түгэс үгэнүүдые оруулалсажа байгаад, бэшэг статьянуудые толилхо хэрэгтэй гэжэ һананаб.

Илангаяа Зэдэ, Торин зоной хэлэн элдэб үгөөр баян юм. «Үртэн», «хохидог», «урп», «зээмэ», «зүбхүү хабар» гэхэ мэтын олон үгэ тэдэ аймагуудта хэлэгдэдэг. Эдэнь ажал хүдэлмэриин удхатай, абамаар үгэнүүд байха юм. «Үртэн дахуулжа мал адуулха»— малай ябаагүй, һүнгэ хагда ногоотой газар, «Хохидог»—түймэрэй ябаһан газарта ургаһан үбһэ ногоон, «ури»—малай доро хэбтэри хэдэг хохир, «зээмэ»—һаднаглажа бариһан малай хашаа, «зүбхүү хабар»—ута, хүйтэн хабар гэһэн удхатай. Эдэ мэтын үгын баялигуудые суглуулжа, тэрэнэй фондые арьбадхахын тула манай эрдэмтэдэй оролдохо байһандань баатаар этигэгдэнэ.

Н. Цыбенов.

Зэдэ.

„МАРХАЙН АША ТАРХАЙДА“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

Зөргөөрөө аашалдаг түрүүлэгшэ

Иимэ гаршагтайгаар манай газетын февралиин 2-ой номерто толилогдоһон бэшэг соо Түнхэнэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бельгаев гэшүүдэйнгээ ажалта үдэртэ аванс үгэхэмнай гэжэ гүрэнэй банкһаа мүнгэ абаад, ондоо тээшэнь гаргашална гэжэ хэлэгдээ һэн.

Бэшэг соо заагдаһан баримтанууд булта зүб байжа, тэдэниие усадхаха талаар зохихо хэмжээ абтаа. Энэ бэшэг Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Колхознигууд түрүүлэгшэ Бельгаевай артелиин Уставые, эбдэһэн, колхозой мүнгэн зөөриие хуули бусаар гаргашалһан баримтануудые шангаар шүүмжэлээ. Саашадаа иимэ ябадал гаргахагүй гэһэн һануулга нүхэр Бельгаевта хэгдээ. Колхоздо финансын журам наринаар сахихаб гэжэ нүхэр Бельгаев колхознигуудаа найдуулба. Энээн тухай аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Домышев редакцида мэдээсэбэ.

БАГШАНАРАЙ ИНСТИТУТ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Румыниин Наукануудай академиин Вице-президент Георгий Брэнчану институдай студентнүүдтэ геометреэр лекци уншажа байна.

Бурят-Монголой Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ажал-ябуулгада жэл ерэхэ бүри ехэ хубилалта боложо байдаг. 1954 ондо болоһон һунгалтаһаа хойшо үнгэрһэн саг соо институдта ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Институдай байгуулагдаһанһаа хойшо 25 жэлэй ой нёдондо һайндэрлэгдөө һэн. Тэрэ үе соо 2175 студент тус институдые дүүргэһэн байгаа һаань, һүүлэй дүрбэн жэл соо 705 хүн дүүргээ.

Институдай ямар түргөөр хүгжэжэ байһаниинь иимэ тоо баримта харуулна: 1954 ондо 1051 студент һуралсадаг, 82 багшанар хүдэлмэрилдэг байгаа һаа, мүнөө 1305 студент һуралсана, 135 багша хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэрэй 55-ниинь наукануудай кандидат, 34-ниинь доцент юм. Кандидадуудайнь 36-ниинь бурядууд болоно.

Институдта гурбан факультет (түүхэ, филологиин, физико-математикын, естествознаниин) хүдэлмэрилнэ. Тиихэдэ үдэшэндөө, заочноор һуралсаха отделенинүүд бии. Һүүлэй жэлнүүдтэ һуралсалайнь материальна база улам һайжарна. Лаборатори, мастерскойнуудынь шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагдана, библиотекэнь 112.467 номтой болоһон байна. 300 студентнүүдэй байха хамтын байра һаяхан ашаглалгада оруулагдаба.

Факультет бүхэнэй багшанар научно-шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Һүүлэй үедэ наукануудай кандидадууд нүхэд Панчуков, Хомхолов, Тюшев, Абрамов, Белоусов гэгшэд докторско диссертацинуудые бэшэжэ байна. Тэрэшэлэн студентнүүдэйшье һуралсал һайжарна. Студентнүүд Г. Богданов, В. Билдушкинов, А. Батуев гэгшэд эрхим һайнаар һурадаг тулалдаа, сталинска стипенди абана.

ОЛОН МЭРГЭЖЭЛТЭЙ БАГШАНАРЫЕ БЭЛЭДХЭНЭ

1956 онһоо эхилжэ, институдта һураха болзор 5 жэлэй болонхой. Тиигэжэ хэдэ хэдэн факультедүүд хамтаруулагдаа. Жэшээнь, литературын, бурят хэлэнэй, хариин хэлэнэй факультедүүд нэгэдхэгдэжэ, түүхын болон хэлэ бэшэгэй нэгэ факультет болгогдонхой. Тус факультет дүүргэһэн хүн түүхээр, литератураар, ород, бурят хэлээр багшалжа шадаха байна.

Физикын, математикын факультедэй һуралсалай программа хубилгагдажа, техническэ механика, металлай технологи шудалалсадаг болоо. Естествознаниин факультедэйхид хүдөө ажахы шудалалсана.

Институдай научна хүдэлмэрилэгшэд-багшанар һуралсал-хүмүүжүүлгын, научна шэнжэлэлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулхын түлөө ехэ оролдолго гаргана. Институдай эрдэмтэдэй зүблөөн, кафедрануудай суглаан дээрэ холын хараанай хэмжээ-ябуулганууд зохёогдоно. Тэдэнэй научна шэнэ зохёолнууд хэблэгдэдэг болоо. Жэшээнь, биологическа наукануудай кандидат нүхэр Святогорой «БМАССР-эй тэжээлэй ургамалнууд» гэһэн зохёол һаяхан хэблэгдээ.

СТУДЕНТНҮҮДЭЙ АЖАЛ ХЭРЭГ

Студентнүүд гансахан һуралсалаа хараад лэ ябадаггүй, хүдөө ажахые хүгжөөлгөөр парти, правительствын табиһан зорилгые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Жэл бүхэндэ тэжээл бэлэдхэлгэ, таряа хуряалгын үедэ студентнүүд колхозуудта гаража, хүдэлмэрилдэг байна. Тиигэхэ зуураа, хүдөө нютагуудаар ажалшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулгадань колхозуудай партийна организацинуудта ехэ туһа хүргэнэ.

Олон студентнүүд «шэнэ газар элдүүрилһэнэй түлөө» гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гэй значогуудаар шагнагдаа. Физико-математическа факультедэйхид нёдондо жэлдэ таряа хуряалга дээрэ һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө КПСС-эй Түнхэнэй айкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй трамотаар шагнагдаа һэн. Студентнүүд хамта дээрээ 27 мянган ажалта үдэр олоһон байна.

Мүнөө институдта уранһайханай самодеятельностиин 20 шахуу кружок хүдэлмэрилнэ. Энэ кружогуудай хүдэлмэридэ 900 шахуу студент хабаадалсадаг. 3-дахи курсын студент Б. Жигмитов 1957 ондо боксоор СССР-эй мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн болонхой.

ХОЛБОО БАРИСААГАА ҮРГЭДХЭНЭ

Институдайхид өөрөнөйнгөө хэдэн дээдэ һургуулинуудтай барисаатай болонхой. Нёдондо жэлдэ МГУ-гэй профессор, сталинска шангай лауреат В. Л. Грановский бэлэг болгон научна үнэтэ номуудые институдта барюулаа. Тиихэдэ институт Монголой университедтэ һуралсалай-научна номуудые саг үргэлжэ эльгээдэг, орондонь тэндэһээ шэнэ номуудые абадаг болонхой.

Ким Сыденов.

Ажалдаашье, һуралсалдаашье түрүүшүүл

Ольга Ивановна Литвищенко 1953 ондо поездын бригадирай курса дүүргээд, Улан-Удэ станцида хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Мүнөө тэрэ бригадир байхаһаа гадна, Улан-Удэ Горхон хоёрой хоорондо ябадаг «Ученик» гэжэ поездын проводнигоор хүдэлнэ...

— Ольга Ивановна, хүнэй зүрхэнэй сохидол тухай намда тобшохоноор хэлэжэ үгыт, багшын хэлэхэдэ хүсэдөөр ойлгоогүйб,—гэжэ нэгэ хүн нүхэр Литвищенкодэ хандаба.

— Болохо даа,—гээд Ольга Ивановна хөөрэжэ оробо.— Наһажаал хүнэй зүрхэн 1 минута соо 70—75 дахин сохилдог, тиихэдээ бэеэр һайн хүнэй зүрхэнэй сохисо 50-һаа доошо, 100-һаа дээшэшье байжа болохо юм. Эхэнэрнүүдэй зүрхэнэй сохисо эрэшүүлэйхиһээ 5—10 сохисоор олон байдаг, хүнэй унтахада сохисонь 20 процентээр бага болодог...

Энэ хөөрэлдөөн Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай биологическа факультедэй 4-дэхи курсда «хүнэй амитадай махабада» гэһэн лекциин һүүлдэ болоһон байгаа. Иигэхэдээ нүхэр Литвищенкын үдэшэниинь институдта һурадаг байһаниинь мэдээжэ болобо. Үшөө нэгэ жэлэй үнгэрхэдэ Ольга Ивановна багша болонхой, хүүгэдые һургахань ха юм даа. Ажалдаа үнэн сэхээр хандахаһаа гадна, энэ нүхэр һуралсалдаашье эрхимүүдэй нэгэн юм. Һуралсалайнь дэбтэрые хараа һаатнай, дандаа «4», «5» сэгнэлтэ байха.

— Зарим хүнүүд ажалтайб, аргагүйб гэлсэдэг. Теэд хүдэлмэрилжэ байгаад, үдэшэндөө һуралсаха гээшэ хүнгэхэн хэрэг бэшэ ааб даа. Зорилгондоо хүрэхын тула зориг хүсэл хэрэгтэйл ха юм, —гээд Ольга Ивановна номойнгоо хуудаһануудые ирасагаана.

Үдэшын институдта хамта дээрээ 214 хүн һуралсадаг. Эндэ гансал үдэрынь ажалладаг зон абтадаг байһаниинь мэдээжэ. Үдэшын институт нээгдэһээр 4-дэхи жэлээ ябажа байна. Литературна, физико-математическа, хари хэлэнэй, биологическа факультедүүд хүдэлмэрилнэ.

Студентнүүд институдай библиотекэһээ, уншалгын залһаа хэрэгтэй номуудаа абажа уншадаг. Факультет бүхэндэ эрхимээр һурадаг хүнүүд тон олон. Жэшээлхэдэ, литературна факультедтэ М. Гусев, Нина Севостьянова, биологическа факультедтэ Эмма Малышевская, Леонид Рогаль, физмадта—Надежда Шеризданова, Микоэлла Самоделкина, Мария Дармаева гэхэ мэтэ. Үдэшэндөө һуралсагшадай тоодо түмэрзамшад, оёдолшод, шулуушад, багшанар, модошод, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд, мүн бэшэшье мэргэжэлтэд бии.

Үдэшэлэн эдэнэр энеэдэтэй хүхюунүүд бүлэг бүлэгөөрөө ПВЗ, Аршан, Модоной завод, Сэлэнгын баруун эрье, Горький тосхон тээшэ шэглэн ошодог. Ажалдаашье, һуралсалдаашье түрүү зэргэдэ ябалсадаг эдэ нүхэдые харахада урматай зохид байдаг.

В. Очиров.

Дагба үбгэн сарюун даа

Эгэтын ужам талын дундуур зурыһан харгыгаар хазаар моритой нэгэ хүнэй хатар табилуулхань холоһоо харагдаба. «Харбаһан һомондол хатардаг аймшагтайхан морин бэ. Хэн хүбүүн тэрээгээр табилуулна гээшэб?»

гэжэ һанабабди. Хүрэжэ ерэн гэхэдээ, хөө хара азаргын нюрганда хүдэрхэн беэтэйшье һаа, буурал сагаан толгойтой болоһон үндэр наһатай үбгэжөөл энеэжэ һууба.

Энэ үбгэжөөлнай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хүндэтэ гэшүүдэй нэгэн Дагба Бадмаевич Дашиев гээшэ. Дагба үбгэжөөл 75-тай болоошье һаа, артелиингээ ажахыда шадаха зэргээрээ туһалалсаһаар. Колхозойнгоо тогтохоһоо хойшо олон жэлдэ дархалһан байна. Мүнөө үндэр наһатай болоходоо ниитынгээ үүлтэртэ залуу азаргые харууһалдаг болонхой.

— Үтэлөөб гээд, гэрэй дарамта боложо һууха дурагүйгшэб даа. Хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсахаһаа һайн юун байхаб. Мүнөө колхозойнгоо залуу азаргые харууһалжа, хатарта һургажа байнаб,—гэжэ Дагба Бадмаевич хөөрэнэ.

Н. Дамбаевай фототекст.

Монголой айлшад Кяхтада ерэбэ

Ахадүү Монгол Арадай Республикын Сүхэ-Баатар хотын олзоборилгын артельнүүдэй үйлэдбэриин түрүүшүүл хоёр үдэрэй туршада Кяхтын аймагай предприятинуудаар ябажа, ажалтайнь танилсаба.

Монголой айлшад Сүхын арһанай заводой, Кяхтын гуталай фабрикын комбинадта ябажа хараа. Мүн академик Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлхэ музейн экспонадуудтай һонирхолтойгоор танилсаба. Һүүлээрнь монгол арадай вождь Сүхэ-Баатарай 1920—1921 онуудта нюусаар байһан гэрыень, тэндэ эмхидхэгдэһэн музейе хараа.

— Зүблэлтэ арадай амжалта омогорхохоор. Манние халуунаар угтаһандатнай аймагай ажалшадта баясхалан хүргэнэбди,—гэжэ делегацие хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Лубсандорж хэлэһэн байна.

Д. Болхоев.

Шефүүдэй туһаламжа

Суулгын сельпогой (Мухаршэбэр) хүдэлмэришэд «Ошон» колхоздо туһаламжа хүргэхэ уялга тээсгэнэй абаһан байгаа. Эдэнэр дурсагдагша колхозой Хаяа нютагай отарануудта ошожо, үбһэ, тэжээл зөөлсэхэһөө гадна, хонишодой улаан булан сагаадажа, угаажа үгэһэн байна. Мүн 200 гаран түхэригтэ номуудые абажа бэлэглээ. Тэрэшэлэн эдэнэр «ОС-3» маркын машинаар 100 центнер үрэһэнэй таряа сэбэрлэжэ үгөө. Илангаяа И. Букреев, Д. Шойбонов, М. Нимаева гэгшэд һайнаар ажаллаа.

Д. Багомункуев.

Тобшо мэдээсэлнүүд

☆ Бурмонкоопсоюзай коллектив үнинэй хүдэлмэришэн Всеволод Васильевич Кокоринойнгоо 60 наһа гүйсэһэнэй ой тэмдэглэбэ. Нүхэр Кокорин 30 жэлэй туршада эд хэрэглэгшэдэй кооперациин системэдэ оролдосотой һайнаар ажаллажа, хэдэн удаа шанда хүртэһэн, «Советскэ худалдаа наймаанай отличник» гэһэн значогоор шагнагдаһан байна. Вечер дээрэ Улан-Удын горсоведэй депутат нүхэр Танхаев В. В. Кокориндо КПСС-эй горкомой, мүн горсоведэй Хүндэлэлэй грамота барюулаа.

К. Данилов.

☆ Лотерейн билет тарааха хүдэлмэри Баргажанай аймагта һайнаар ябуулагдажа байна. Уланай сомоной Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудта хамта 8500 түхэригтэ биледүүд тараагдаа. Мүн тэрэшэлэн загаһанай комбинадай, леспромхозой хүдэлмэришэд ехэ мүнгэндэ лотерейн биледүүдые худалдажа абана. Һүүлэй мэдээгээр аймаг дотор 48 мянган түхэригэй билет тараагдаа.

М. Гроссман.

☆ Улан-Удын автотранспортна 1-дэхи конторын 3-дахи гаражайхид СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлэй мүрысөөндэ оролсоод, февраль һарынгаа даалгабари 131 процент дүүргэбэ. Эрхим шофёрнууд М. Кожевников, А. Эпов, П. Кузьмин, В. Красавин, В. Мясников гэгшэд үдэр бүриингөө даалгабарие 150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Мүнөө энэ коллектив ажалайнгаа эршые бүри шангадхажа, улам ехэ амжалта туйлахын түлөө оролдожо байнхай.

С. Строганов.

☆ Аймагай центр — Курумкан тосхондо мэргэн буудагшадай мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Эндэ колхозууд, эмхи зургаанууд, һургуулинуудай команданууд түрүү һууриин түлөө тэмсээ. Тиин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой команда түрүү, аймгүйсэдкомойхин — хоёрдохи, Курумканай дунда һургуулиин команда гурбадахи һуури эзэлээ.

Г. Бадмаев.

☆ Ахын аймагай 4 колхоз Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй, Түнхэнэй МТС-үүдһээ 4 трактор худалдажа абаа юм. Һаяхан эдэ түрүүшын тракторнууд Ахын аймаг эльгээгдэбэ.

Б. Бирбаев.

☆ Заиграйн аймагай «Гигант» колхозой, Шэнэ-Бэрээнэй МТС-эй комсомолшууд, залуушуул сугтаа воскресник үнгэргэжэ, колхозой поли дээрэ 40 тонно наг шэбхэ гаргаа. Тэрэ үдэртөө эдэнэр модошодой тосхондо ошожо, уранһайханай концерт харуулһан байна.

Л. Воробьев.

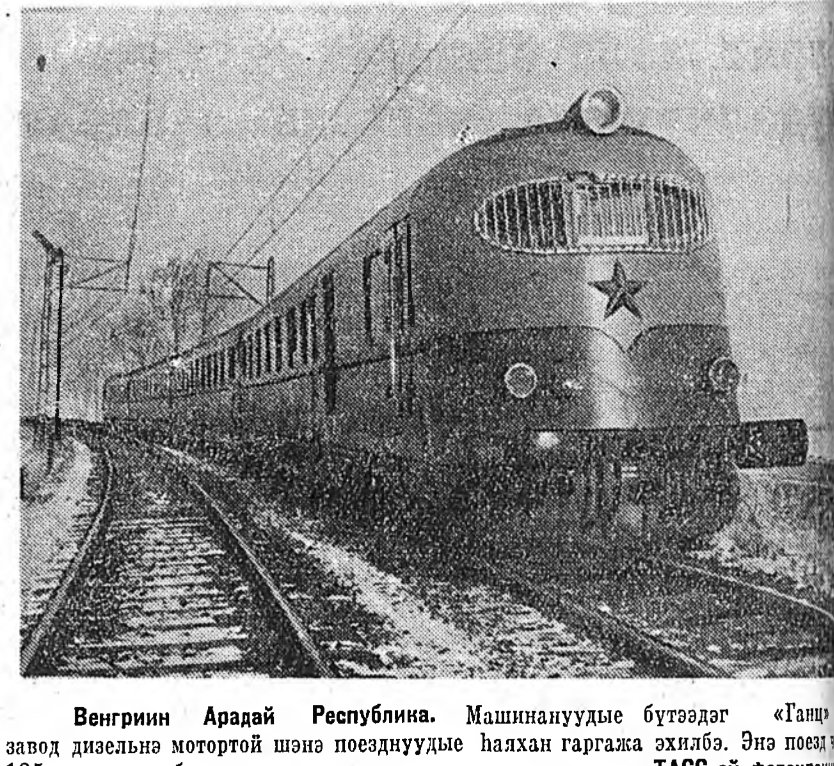
☆ Закаменай аймагай Утаатын эхин һургуулиин һурагшад сабшалан үтэгжүүлхэ, сэбэрлэхэ хэрэгтэнь дүтэ байһан «Байкал» колхоздо ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Эдэнэр һаяхан амаралтынгаа үдэр багша Л. Норбоевтой воскреснигтэ гаража, 50 гектар сабшалан сэбэрлээ.

Ф. Цыденжапов.

☆ Ярууны аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой правлени малшадай байра байдалые һайжаруулха, культурна эрилтыень хангахын тула ехэ оролдолго гаргана. Малай гүүртэ, отарануудта бани, культбазанууд баригдаа, саг үргэлжэ кино харуулагдана. Малшад нүүдэл худалдаа наймаагаар хангагдана.

Ц. Цыдыпов.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Венгриин Арадай Республика. Машинануудые бүтээдэг «Ганц» завод дизельнэ мотортой шэнэ поезднуудые һаяхан гаргажа эхилбэ. Энэ поезд ч... 125 километр ябаха юм.

ТАСС-эй фотохроник...

Монголой Арадай Революционно парти[и] XIII съезд дээрэ

УЛАН-БАТОР, мартын 18. (ТАСС). Монголой Арадай Революционно партиин XIII съезд дээрэ МНРП-гэй ЦК-гэй тоосоото элидхэл зүбшэн хэлсэгдэжэ эхилбэ.

Республикынгаа социалистическэ байгуулалтые хүтэлбэрилхэ тушаа партиин ЦК-гэй политическэ хараа бодолые, бодото ажал-ябуулгыень съездын делегадууд нэгэн дуугаар һайшаагаа. МНРП-гэй XII съездһээ хойшо Монголой Арадай Республика бүхы дэлхэйн оронуудай дунда хүндэтэй болоо.

Монголой Арадай Республика гүрэнүүдтэй амгалан ёһоор ажаһууха политика баримтална гэжэ үгэ хэлэгшэд заагаа.

Хүдөө ажахые социалистическэ ёһоор шэнэдхэн хубилгаха тухай асуудалда делегадууд гол анхаралаа хандуулһан байна. Хүдөө ажахын жэжэ нэгэдэлнүүдые томодхохо тухай дурадхалнуудые үгэ хэлэгшэд оруулаа.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин делегацие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй секретарь Н. Г. Игнатов суглараагшадаар халуунаар угтагдан, энэ үглөөнэй [за]дани дээрэ үгэ хэлээ. МНР[П-гэй] XIII съездэ КПСС-эй Центра[льна] Комитедэй амаршалгые нүхэр Игнатовай уншахадань, зал[да] байгшад шангаар альга та[ш]... хүл дээрээ бодоо.

Хитадай Коммунистическэ [пар]тиин делегацие толгойлогшо, [К]... гэй ЦК-гэй Политбюрогой гэш[үүнэй] кандидат, КНР-гэй Гүрэнэй [Сове]дэй премьерэй орлогшо Ула[ньфу] съезд дээрэ амаршалгын үгэ х[элээ]. Хитадай Коммунистическэ пар[тиин] Центральна Комитедһээ МНРП[-гэй] XIII съездэ Уланьфу Улаан... барюулаа.

Болгариин Коммунистическэ [пар]тиин, Албаниин ажалай партии... лөөлэгшэд съездые мүн лэ ама[ршаа]лаа. Франциин, Финляндиин К[оммун]нистическэ партинуудһаа аб... амаршалганууд съезд дээрэ у... даа.

Мандатна комиссиин элидх[эл]... нөөдэр зүбшэн хэлсэгдэбэ.

МНРП-гэй ЦК-гэй Политбю[рогой] гэшүүд Б. Бальжинням, Б. Да... съезд дээрэ үгэ хэлээ.

ООН-до байдаг СССР-эй саг үргэлжын түлөөлэгшын бэшэг

НЬЮ-ЙОРК, мартын 18. (ТАСС). ООН-до байдаг Советскэ Союзай делегаци пресс-бюллетень тараагаа. ООН-ой генеральна секретарь Д. Хаммаршельддэ ООН-до байгаа СССР-эй саг үргэлжын түлөөлэгшэ А. А. Соболевой эльгээһэн бэшэг тэрэ бюллетеньдэ толилогдонхой. «Замбуулинай дайдые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хо[риглохо],... хариин гүрэнүүдтэхи сэрэгэй б[аа]... нуудые үгы болгохо, мүн тэрэш[элэн] замбуулинай дайдые шэнжэ[лхэ]... тула уласхоорондын харилсаа [ябуу]гуулха тухай» асуудалые Генер[альна] на Ассамблейн XIII сессиин зүб[шэн] зүйлдэ оруулхыень А. А. Соб[олев] бэшэг соогоо гуйгаа.

ИНДОНЕЗИ

Холын олон оронуудтай, илангаяа Ази, Африкын оронуудтай уншагшадаа тодорхойгоор танилсуулха зорилгоор, мүн манай газетын 4-дэхи хуудаһанда толилогдодог хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүдые зүбөөр, гүнзэгыгөөр ойлгоходонь туһаламжа үзүүлхын тулада, манай газетэдэ дурсагдаһан оронууд тухай статьянууд толилогдодог болобо. Алжир, Тайвань тухай статьянууд толилогдоо. Мүнөө Индонези тухай бэшэбэбди. Уласхоорондын байдалаар һонирходог юумэеэ манһаа асуужа байхыень, мүн толилогдоһон мэдээсэлнүүд тухай һанамжа, дурадхалнуудаа бэшэжэ байхыень уншагшадаа гуйнабди.

Азиин Зүүн урда зүгтэ Австралиин наана халуун амисхаалта олон далайнуудай дунда Индонезиин республика оршодог. Тэрэ гүрэн хэдэн иимэ томо аралнууд дээрэ һууриижанхай: Борнео (хойто, баруун хойто хубиһаа бэшэниинь), Суматра, Сулавеси, Молуккска, Ява, Мадура болон бусад.

Индонезиин эзэлдэг бүхы газарынь 1900 мянга гаран дүрбэлжэн километр болодог.

Бүхы хүн зонойнь тоо—82,6 миллион (1956). Уг заяанһаа тэндэ һууһан зон гол түлэб малай арад юм. Энэ арад монголоидно расада хабаадана. Монголнуудтай жэшэбэл, тэдэнэй арһаниинь хүрин хара, хамарынь һарнагар, уралынь дамбагар юм.

Индонезиин зоной олонхидынь малайн хэлэ хэрэглэдэг юм. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэжэ, Индонезиин бэеэ даанхай болоһонһоо хойшо малайн хэлэн Индонезиин гүрэнэй хэлэн болонхой. Энэ хэлэн республикын бусад хэлэ, диалектнүүдһээ баяжуулагдажа, мүнөө индонези хэлэн гэжэ нэрэтэй болоо юм.

Эгээл томо городуудынь: Джакарта (түб хотонь—2,5 миллион зонтой), Сурабая, Бандунг, Семаранг, Суракарта, Джокьякарта, Маланг, Макассар, Палембанг болон бусад.

Индонези XVII зуун жэлһээ хойшо Голландиин колони болоһон байгаа. Индонезиин арад эрэлхэг зоригтой тэмсэл хэжэ, Голландиин эзэмдэлгэһээ мултаржа шадаа. Тиигэжэ 1945 оной августын 17-до Индонезиин Республика байгуулагдаа.

Индонези гол түлэб хүдөө ажал эрхилдэг, загаһа олзоборилдог орон юм. Ороной бүхы хүдэлдэг зоной 70 шахуу процентнь хүдөө ажахы эрхилдэг. Хүдэлмэришэдэйнь тоо — 5 миллион хүн. Индонези каучук абалгаар дэлхэй дээрэ нэгэдэхи, пальма модоной тоһоор — хоёрдохи, сай абалгаар гурбадахи һуури эзэлдэг.

Мал ажал хүгжөөжэ, эдеэ хоол элбэг дэлбэгээр абаха таатай зохид арга боломжын байбашье, ороной зондо хүсэд хүрэхэ продуктнууд абтадаггүй. 1955 ондо 9,1 миллион эбэртэ бодо мал, 6 миллион шахуу ямаан, 3 миллион шахуу хонин, 1,5 миллион шахуу гахай эндэ бии байһан байна. Бэеэ даанхай байдалтай болоһонһоо хойшо Индонези хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ гэжэ ехэ оролдолго гаргана.

Нилээд ехэ нефть, олово, боксит, шулуу нүүрһэн, түмэрэй руда, зэд, марганец, туулган, цинк болон бусад малтамалнууд Индонезидэ бии. Зүүн Урда Азида абтаһан нефтиин 75 процент шахуунь Индонезиһээ абтадаг. Гэбэшье, нефть абаха, тэрэниие болбосоруулха хэрэгые гол түлэб Англи, Голландиин империалистнууд эзэмдэнэ. Гадаадын монополинууд Индонезиин баялигые дээрмэдэн, бүхы бюджедтэйнь адли мүнгэ эндэһээ олодог байна. Олово абалгаар Индонези Малайн һүүлээр хоёрдохи һуури эзэлдэг. Англи, Инди, Япон бүд ехээр асаржа, үнэгүй сэнгээр эндэ худалдадаг, тиигээд өөһэдынь бүд нэхэдэг промышленность биража хүгжөөгүй. Индонезидэ нэхэгдэһэн бүдэй сэнгынь ондоо тээһээ асарагдаһан бүдэйхидэ орхидоо ехэ. Тиимэһээ 1953 ондо хүн зон тэрэниие багаар абадаг боложо, ороной бүд нэхэдэг предприятинуудай 60 процентнь миин зогсожо байха баатай болоо һэн.

Индонезиин правительство промышленностьёо хүгжөөхэ гэжэ ехэ оролдолго гаргажа эхилэнхэй. Голландиин олон компаниин предприятинууд Индонезиин мэдэлдэ абтаа, хэдэн предприяти шэнээр баригдаа.

Ороноо гээгдэлһээ гаргахын түлөө тэмсэлдэ Индонези ехэ бэрхэшээлнүүдтэй ушарна. Олонхи хүдэлмэришэнэйнь салин бага, эдеэ хоол, хубсаһа хунартань хүрэдэггүй.

Ажабайдалаа һайжаруулхын түлөө Индонезиин арад тэмсэнэ. 1953 ондо 419 мянган хүн забастовко хэһэн байна. Ажалшадай зарим эрилтыень правительство дэмжэдэг юм.

Дайнай урда тээ Индонезиин зоной 90 процентнь үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа. Мүнөө олохон зон үзэг бэшэгтэй болонхой. Багшанар дуталдадаг. 1955 ондо эхин һургуулинуудта 150 мянган багшанар заажа байгаа. 6 миллион хүүгэд эхин һургуулида һурадаг. 18 мянган студентнэр дээдэ һургуулида һурана.

Президент Сукарно, премьер-министр Джуанда түрүүтэй Индонезиин правительство эб найрамдалай политика бэелүүлдэг. Индонези СЕАТО-до хабаадахаһаа арсаа. Тиигээд Ази, Африкын оронуудай конференци 1955 ондо Бандунгда зарлаха тушаа ехэ оролдолго гаргаһан байна. Мүн өөрынгөө ороной таһаршагүй хуби болохо Баруун Ириание бусаахын түлөө үсэд шангаар тэмсэнэ. Индонези социалистическэ оронуудтай—СССР, КНР, Чехословаки, Венгри, Польша, Румыни, ГДР-тэй худалдаа наймаа хэдэг.

Индонезиин улам хүсэ орон шангадажа байхыень, эб найрамдалта политика ябуулхыень харахадаа, империалистнууд галзууралдажа, тэрээндэ эсэргүү хорото ябуулга хэнэ. Индонезиин үргэлжэ нэлэнхы газаргүй, харин томо томо аралнууд дээрэ байдагыень һамбаашалан, Америка, Голландиин империалистнууд тэрэ аралнуудыень Индонезиһээ таһалжа, тэндэнь амяараа гүрэн байгуулха һэдэлгэ хэнэ.

Индонезиин армида дээдэ тушаал даажа байһан хэдэн хүн үгэ нэгэдэжэ, мүнөөнэй правительствые унагааха, орон дотор гадаадын империалистнуудые олоор оруулжа, оронойнгоо баялигые дээрмэдүүлхэ зорилгоор, һаяхан буһалгаа эмхидхээ. Буһалгаашад Суматра аралай тэг дунда, мүн Сулавеси арал дээрэ шэбээлэнхэй. Тэдэнэр Суматра арал дээрэ «шэнэ правительство» байгуулбабди, тэрэнэймнай премьер-министрээр Ш. Правиранегара томилогдоо гэжэ соносхоо. Теэд арад зон эдэниие бэшэ, харин Сукарно, Джуанда түрүүтэй хуулита правительствоя дэмжэнэ. Буһалгаашадые гадаадын империалистнуудтай ямаршье холбоогүй болгожо, дараха зорилгоор Индонезиин сэрэгэй самолёдууд тэдэнэй радиостанциень, тэндэхи хүүргэ, паромуудые бомбодоно. Хэрбээ Америка, Голландиин дэмжээгүй һаань, эдэ буһалгаашад үни бута сохигдоод байха һэн. Мүнөө Суматра аралай тэг дунда буһалгаашадай эзэмдээд байһан хэдэн городууд сүлөөлэгдөө. (Тэдэнэй зариманиинь карта дээрэ бишыхан тугуудаар тэмдэглэгдэнхэй).

КЯХТЫН АЙМАГТА

КОМСОМОЛОЙ 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойдо зорюулан «Троицкосавскын комсомолшууд граждан дайнай үедэ» гэһэн темэтэй выставкэ эмхидхэбэ. Бурят-Монголдо Совет засаг тогтоохын тула Троицкосавскын комсомолшуудай дайшалхы тэмсэл, ажал хүдэлмэри тухай эндэ табигдаһан фотозурагууд, документнүүд, газетэнүүд элеэр харуулна.

Мүнөө музей Троицкосавскын хуушанай олохон комсомолшуудтай бэшэг абалсажа байдаг юм. Тэдэнэр һонирхолтой документнүүдые эльгээжэ, дурасхаалнуудые бэшэжэ, музейдэ ехэ туһаламжа үзүүлнэ.

СҮХЭ-БААТАР ТУХАЙ ҮЗЭСХЭЛЭНГЭЙ ГЭР

1920—1921 онуудта Кяхта город монгол арадай ударидагшанар Сүхэ-Баатар, Чойбалсан гэгшэдэй революционно ажал-ябуулгын гол газарынь байһан юм. 1921 оной мартын 1—2-то монгол арадай революционно партиин түрүүшын съездын болоһон гэр, мүн Сүхэ-Баатарай нюуса байрань мүнөө хүрэтэр бии.

Кяхта городой ажалшад монгол арадай ударидагшанарай дурасхаалые нангинаар сахижа байдаг. Һаяхан хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей Сүхэ-Баатарай нюусаар байһан Горно-Зерентуйска үйлсэдэхи байшангые мэдэлдээ абаад, тэндэ үзэсхэлэнгэй гэр нээбэ. Энэ гэр соо монгол арадай ударидагшын революционно ажал-ябуулга тухай документнүүд, фотозурагууд харуулагдана.

ҺУНГАЛТАҺАА ҺУНГАЛТА ХҮРЭТЭР

СССР-эй Верховно Советдэ энээнһээ урда болоһон һунгалтаһаа хойшо Кяхтын аймагта нилээд ехэ хубилалтанууд болоо. Арадай гэгээрэлэй хэрэгтэ гаргашалагдадаг бюджет 374 мянган түхэригөөр ехэ болоһон байна. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада эндэ индустриальна техникум, интернат-һургуули, хүүгэдэй хүгжэмэй һургуули шэнээр нээгдээ. Мүн культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд үргэдхэгдэжэ, 12 библиотекэ, 9 клуб нэмэжэ бии болгогдоо.

А. Михайлов.

Индонезиин армиин командованиин мэдээ[сэл]

ДЖАКАРТА, мартын ... (ТАСС). Индонезиин армиин ... мандовани мүнөөдэр коммюни[ке толи]лилоо гэжэ Антара агентство ... жуулна. Центральна Суматрад[ахи] һалгаанда хабаадаһан сэрэгш[эдэй] диилэнхинь Индонезиин прави[тель]ствын тала руу оробо гэжэ ком[мю]нике дотор хэлэгдэнэ.

Пакханбару шадар байдаг ха[ри] гүрэнүүдтэ мэдэлтэй нефтяной [ком]панинуудай барилгануудые пр[ави]тельствын сэрэгүүд һэргээн бол[го]бо гэжэ коммюнике дотор хэлэ[гдэ]нэ. Захиргаанай эмхи зургаану[д,] хүдэлмэрилэгшэд, энэ районой зон ажалдаа гараа.

Европын хойто зүгтэхи оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй конференци

СТОКГОЛЬМ, мартын ... (ТАСС). Европын хойто зүг[тэхи] оронуудай гадаадын хэрэгүүдэ[й ми]нистрнүүдэй ээлжээтэ конфер[енци] мүнөөдэр Стокгольмдо нээгд[бэ]. Энэ конференцидэ гадаадын х[эрэ]гүүдэй министрнүүд Б. Ун[ден] (Швеци), Х. К. Хансен (Да[ни]), Х. Ланге (Норвеги), П. Хюн[нинен] (Финляндиин), Стокгольмдо бай[даг] Исландиин посол Магнуссон [гэг]шэд конференцидэ хабаадалсаба.

Далайгаар ябаха уласхооронд[ын] эрхэ тухай, Туниста, Мароккодо байдаг хойто оронуудай диплом[ати]ческа түлөөлэгшэд тухай, Европ[ын] «худалдаа наймаае хориглтогүй[...] хэхэ зоно» байгуулха тухай асуу[далнууд] конференци дээрэ зүбшэн хэлсэ[гдэ]хэ байна.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00687. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. 9...